

MOSTOVI

Strokovno glasilo
Društva znanstvenih
in tehniških prevajalcev
Slovenije

2/86

UPRAVNI OČBOS

Informacija o strokovnem delu društva

1197991

MOSTOVI

**Strokovno glasilo
Društva znanstvenih
in tehniških prevajalcev
Slovenije**

VSEBINA

1	Informacija o strokovnem delu
2	Položaj prevajalcev v znanosti
3	Prevajalsko srečanje Opat 88
4	Prevajalski študijski programi
5	Prevajalski študijski programi
6	Prevajalski študijski programi
7	Prevajalski študijski programi
8	Prevajalski študijski programi
9	Prevajalski študijski programi
10	Prevajalski študijski programi
11	Prevajalski študijski programi
12	Prevajalski študijski programi
13	Prevajalski študijski programi
14	Prevajalski študijski programi
15	Prevajalski študijski programi
16	Prevajalski študijski programi
17	Prevajalski študijski programi
18	Prevajalski študijski programi
19	Prevajalski študijski programi
20	Prevajalski študijski programi
21	Prevajalski študijski programi
22	Prevajalski študijski programi
23	Prevajalski študijski programi
24	Prevajalski študijski programi

1	Informacija o strokovnem delu
2	Položaj prevajalcev v znanosti
3	Prevajalsko srečanje Opat 88
4	Prevajalski študijski programi
5	Prevajalski študijski programi
6	Prevajalski študijski programi
7	Prevajalski študijski programi
8	Prevajalski študijski programi
9	Prevajalski študijski programi
10	Prevajalski študijski programi
11	Prevajalski študijski programi
12	Prevajalski študijski programi
13	Prevajalski študijski programi
14	Prevajalski študijski programi
15	Prevajalski študijski programi
16	Prevajalski študijski programi
17	Prevajalski študijski programi
18	Prevajalski študijski programi
19	Prevajalski študijski programi
20	Prevajalski študijski programi
21	Prevajalski študijski programi
22	Prevajalski študijski programi
23	Prevajalski študijski programi
24	Prevajalski študijski programi

1	Informacija o strokovnem delu
2	Položaj prevajalcev v znanosti
3	Prevajalsko srečanje Opat 88
4	Prevajalski študijski programi
5	Prevajalski študijski programi
6	Prevajalski študijski programi
7	Prevajalski študijski programi
8	Prevajalski študijski programi
9	Prevajalski študijski programi
10	Prevajalski študijski programi
11	Prevajalski študijski programi
12	Prevajalski študijski programi
13	Prevajalski študijski programi
14	Prevajalski študijski programi
15	Prevajalski študijski programi
16	Prevajalski študijski programi
17	Prevajalski študijski programi
18	Prevajalski študijski programi
19	Prevajalski študijski programi
20	Prevajalski študijski programi
21	Prevajalski študijski programi
22	Prevajalski študijski programi
23	Prevajalski študijski programi
24	Prevajalski študijski programi

Mostovi letnik XXI/št. 2 str. 1 do 36

Ljubljana 1986

Uredniški odbor: Maja Dolanc, Janko Golias, Viktor Jesenik, Leon Krek, Jože Kokole, Tomaž Longyka, Andreja Markovič, Anton Omerza (odgovorni urednik), Jean Vilhar, Dušan Voglar – **Tehnični urednik:** Nedžad Žujo – **Oblikovalec:** Rajko Vidrih – **Lektor:** Dušan Voglar – **Tisk:** Tiskarna Kresija Ljubljana – Izhaja dva- do štirikrat letno – Avtorski članek naj vsebuje največ 6 tipkanih strani z razmakom 1,5 in povzetek (do 10 vrstic) v enem izmed tujih jezikov – Rokopisov ne vračamo – **Naslov uredništva:** Društvo znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije, Ljubljana, Resljeva 16

Položaj prevajalca v združenem delu

Poteka zvezna akcija za uskladitev imenstva poklicev prevajalca in terminologa. Neurejenost glede imenstva poklicev prevajalec in terminolog v splošnem načrtu imenstva poklicev v dejavnosti kulture, umetnosti in informacij zavezuje jugoslovanska društva znanstvenih in tehniških prevajalcev vsake posamezne republike in pokrajine, še posebej pa zvezo društev, da kar se da hitro začnejo zbirati podatke in gradivo, ki bo osvetlilo sedanje stanje. To bo pripomoglo, da bosta na podlagi družbenega dogovora o enotnih osnovah za imenstvo poklicev in strokovne izobrazbe (Uradni list SFRJ, št. 37/80) poklica prevajalec in terminolog uvrščena v omenjeni načrt.

Pred nami je obsežno delo. Zgolj bežno anketiranje, ki sem ga opravila v nekaterih delovnih organizacijah v Sloveniji, ki imajo dokaj močno zasedene prevajalske službe, je pokazalo, da je položaj prevajalcev v združenem delu povsem neusklajen in neurejen, da poklic prevajalca še zdaleč ni uvrščen na mesto, ki mu pripada glede na zahtevano izobrazbo, poznavanje tehničnih in znanstvenih strok, obsežno izrazoslovje in še prenekatero zahtevne prvine. Podatki iz omenjene »mini« ankete kažejo, da je v slovenskih delovnih organizacijah glede na višino osebnega dohodka delovno mesto prevajalca uvrščeno nekam med delovna mesta tehnikov, komercialistov ali v najboljšem primeru inženirjev začetnikov. Povsod, kjer so zaradi obsega in zahtevnosti dela prevajalcu priznali višji osebni dohodek, so to storili tako, da so njegovo delovno mesto preimenovali, recimo v »vodja prevajanja« ipd. Le v redkih opisih delovnih mest v slovenskih organizacijah združenega dela je delovno mesto prevajalca uvrščeno med delovna mesta diplomiranih inženirjev, tehnikov, pravnikov, ekonomistov, itn. Še manj pa je takih delovnih organizacij, kjer bi omogočili prevajalcem vsaj znosne možnosti za delo ali ustrezna delovna sredstva, recimo delo v zaprtem prostoru z naravno osvetlitvijo in normalnim dotokom

svežega zraka, čim manjšim hrupom, električnim pisalnim strojem ali računalnikom itn. Opisi delovnih mest prevajalcev tudi niso sestavljeni tako podrobno, da bi vsebovali, na primer iznajdljivost in samostojnost pri delu, komunikativnost, obsežnost raznih nalog in opravil, prevajanje, tipkanje, komuniciranje s strokovnjaki (avtorji besedil) itn., ne upoštevajo zahtev po posebno poudarjeni intenzivnosti dela (vemo, da se pri prevajanju vedno mudi – vse mora biti postorjeno še danes, še ta hip).

Vse to dokazuje, da je delo prevajalca v združenem delu malo upoštevano in cenjeno (razen častnih izjem), kako je nujno čimprej razrešiti kopico problemov, ki zadevajo njegov položaj v OZD, in kako moramo dokončno uvrstiti delovni mesti prevajalec in terminolog v imenstvo poklicev delavcev v dejavnosti kulture, umetnosti in informiranja.

Na pobudo delegatov Zveze društev znanstvenih in strokovnih prevajalcev Jugoslavije in glede na sklepe predsedstva zveze, ki so bili sprejeti 19. 4. 1986 v Ohridu, je Zveza društev znanstvenih in strokovnih prevajalcev Jugoslavije razposlala vsem republiškimi društvom in pristojnim upravnim organom (tako zveznim kot tudi republiškimi in pokrajinskimi) razsežno gradivo. To je »Izveštaj o usaglašavanju nacrta nomenklature zanimanja za delatnost: kultura, umetnost i informacije«, ki sta ga sestavili društvi znanstvenih in tehniških prevajalcev Srbije in Vojvodine. Med drugim je gradivo razposlano tudi vsem zavodom za vzgojo in izobraževanje vseh republik, ki naj bi v sodelovanju z republiškimi društvi in družbenopolitičnimi organizacijami pripravili tehten in ustrezen predlog za uskladitev omenjenega načrta.

Naše slovensko društvo znanstvenih in tehniških prevajalcev čaka torej obsežna in čim hitrejša akcija za razrešitev stanovskega problema članstva.

A. M.

Prevajalsko srečanje Ohrid '86

Zveza društev znanstvenih in strokovnih prevajalcev Jugoslavije je telo, ki v prvi vrsti skrbi za usklajevanje dela republiških in pokrajinskih društev in nima veliko možnosti, da bi neposredno sodelovala s svojimi člani, prevajalci. Da bi vsaj nekoliko omilila to pomanjkljivost, je zasnovoala občasna strokovna srečanja, na katerih se zbirajo člani vseh društev, ki sestavljajo zvezo. V zadnjih letih je postala tradicija, da so taka srečanja v Ohridu. Zato so tehnični organizatorji, člani Zveze društev znanstvenih in strokovnih prevajalcev Makedonije, povsod poudarjali, da je bilo letos že četrto tradicionalno srečanje. Pripravili so ga v prostorih hotela Desaret, kakih deset kilometrov od Ohrida, od 18 do 20 aprila. Zbralo se je več kot tristo prevajalcev iz vse Jugoslavije. Celo s Kosova, ki do tedaj še ni imelo lastnega društva (ustanovili naj bi ga takoj po srečanju, še maja letos), jih je prišlo za cel avtobus. Zbralo se je toliko udeležencev, da v hotelu ni bilo zadosti prostora in so nekateri morali iskati streho v sosednjem hotelu. Kljub temu so vsi uspešno delali in se še bolj uspešno družili vse tri dni srečanja.

Delo je potekalo na plenarnih sejah z osnovno temo: terminologija in prevajanje. Zvrstilo se je osemnajst referatov na treh sejah. V veliko pomoč pri delu je bil zbornik referatov, ki so ga organizatorji pripravili že pred pričetkom srečanja. Kljub tehnično skromni obliki (nelektorirani avtografiirani tipkopisi) je knjižica, ki jo je dobil vsak udeleženec, veliko prispevala k uspešnemu delu, še posebej pri razpravah.

V okviru splošne teme o terminologiji bi lahko referate po vsebini razdelili v nekaj skupin. Prvi so se s terminologijo ukvarjali teoretično. Tako je V. Papić govoril o informatiki in terminoloških vprašanjih pri prevajanju, M. Rode pa o vlogi prevajalcev pri nastajanju, enotenju in uzakonjanju terminov. Nekaj refe-

ratov je bilo posvečenih terminografiji. Pri tem so se vsi štirje referenti sklicevali in izhajali iz knjige H. Filberta »Terminološki priročnik«, objavljene v Parizu 1984. Obljubljajo, da jo bodo v najkrajšem času tudi prevedli.

S terminologijo v ožjem pomenu besede se je ukvarjalo več referatov. Eni so govorili o terminologiji posameznih strok (Č. Cvetanovski o strojništvu), drugi o terminologiji v posameznih jezikih (R. Bastić o terminologiji v makedonščini), tretji pa so jo obravnavali kontrastivno (M. Sidorovska o imenih delujočih oseb v makedonščini in srbohrvaščini). Prav posebno pozornost so poželi avtorji, ki so v svojih referatih pokazali tudi praktične dosežke pri prevajanju terminov. Tako je o terminih londonske borze govorila M. Vlaskova, o plinovodih M. Pavlovičeva in o hladnem valjanju D. Banjčeva. Vse tri so udeležencem postregle tudi z glosarji v kombinaciji angleščina-srbohrvaščina. Zanimiv je bil tudi prispevek L. Banyaija, ki je kritično govoril o prevajanju vojaške terminologije v madžarščino v Primerjalnem slovarju vojaških pojmov v srbohrvaščini, makedonščini, slovenščini, albanščini in madžarščini, ki ga je leta 1982 objavil Vojno izdavaški zavod v Beogradu.

Ostali referati so temo obravnavali nekoliko širše. Tako je J. Turčan govoril o prevajanju za film. Pokazal je, kako je prevajal frazeološke enote iz češčine v srbohrvaščino. B. Biljanovska pa je razmišljala o težavah, s katerimi se srečujejo pri svojem delu konsektivni prevajalci.

Na programu sta bila tudi dva prispevka, ki sta bila posvečena uporabi računalnikov pri prevajanju. V prvem je želel N. Tančev pokazati svoj program nemško-makedonskega slovarja, v drugem pa je L. Venceljeva govorila o načrtu za mini dvojezični thesaurus. Žal oba, prvi zaradi svoje enostavnosti in okornosti, drugi pa zaradi pomanjkanja ponazoril in viso-

ke stopnje abstraktnosti nista dosegla kakšnega večjega odziva pri udeležencih.

Po vsakem zasedanju je bila tudi razprava. Razpravljalcev je bilo veliko, vendar niso povedali nič bistvenega. Večina je govorila o spodrslijah posameznih referentov.

Ob koncu srečanja so sprejeli tudi nekaj sklepov. Najpomembnejši je sklep, da je treba pospešiti urejanje že obstoječe terminologije tudi tako, da bi gradivo vpisovali v posebne, standardizirane kartice in jih tako pripravili za računalniško obdelavo. Zato bo treba najti stike z vsemi, ki se kakorkoli ukvarjajo s terminologijo, da bi skupaj kar najhitreje ustanovili banko terminov. Prve korake je menda že storil Energoinvest v Sarajevu. Določili so tudi temo naslednjega srečanja: **prevajanje v okoliščinah naglega razvoja znanosti in tehnike**.

Tudi to srečanje je pokazalo, da si preva-

janci želijo in potrebujejo podobna srečanja. Dokaz za to je število udeležencev. Iz Slovenije jih je bilo res samo dvanajst, vendar dejstvo, da so jih po večini poslala podjetja (IMV, Lek, Kovinotehna, Metalna), kaže, da se le-ta zavedajo, kaj pomeni strokovno izpopolnjevanje. In prav zato bi kazalo razmišljati, kako naj taka srečanja dajo udeležencem kar največ. Dosedanja oblika: delo v plenem z mnogimi, tudi več kot stotimi udeleženci gotovo ni najbolj posrečena. Poiskati bo treba primernejše oblike. Morda delo v sekcijah: po jezikih ali po strokah. Verjetno bi bilo najbolje, če bi kombinirali: nekaj splošnega, teoretičnega in nekaj posebnega, ozko strokovnega v sekcijah. Tako bi udeleženci, po večini prevajalci iz prakse, iz podjetij imeli od srečanja kar največ. In to ni brez pomena. Saj so srečanja namenjena predvsem njim in njihovem dodatnemu izobraževanju.

M. R.

Lidija Šega

Slog in jezik pogodbenih besedil

Razlogi za poseben slog in jezik

Pri sestavljanju zahtevnejših gospodarskih pogodb sodeluje poleg poslovnih (businessmen) in tehničnih strokovnjakov (technical experts) obvezno tudi pravnik (lawyer), ki praviloma pripravi in oblikuje besedilo pogodbe. Zato v pogodbah o višjih oblikah sodelovanja zasledimo velik vpliv pravnega jezika z njegovim značilnim slogom in izrazjem.

Eden od pomembnih razlogov, da so dogovori poslovnih partnerjev oblikovani v pismenih pogodbah, je namreč ta, da lahko v primeru spora med pogodbenima strankama

nekdo tretji – ta pa je praviloma sodnik in pravnik – spor razsodi na podlagi določenih podpisanih pogodb. Citiram:

"The ultimate purpose of a contract is to express the agreement between two parties in a form in which it can be enforced by a court of law. (...) The vital point is that the arbiter of the meaning of the words is a judge and for this reason the contract shall be written by a lawyer. ... Thus, it is not because businessmen's language is not more appropriate to express businessmen's intentions that contracts are written in legal language; on the contrary, it is because the eventual arbiter of the contract is not a businessman but a lawyer." (1)

Vendar je pogodba po svoji vsebini predvsem poslovni dokument (**business deed**), poslovneži pa v svojem načinu izražanja veliko manj upoštevajo ali pričakujejo »morebitne pravne posledice« svojih povedi.

Tako se v pogodbenih besedilih »spodaj« težnje poslovnih po enostavnem, pravno nestrokovnem in vsem razumljivem izražanju s prizadevanji pravnikov. Ti namreč vztrajajo, da mora biti pogodba formulirana pravno popolnoma jasno in nedvoumno, pa čeprav je jezik, ki pri tem nastaja, čuden in nerazumljiv širšemu krogu bralcev. Izhajajo namreč iz stališča, da je pogodbeno besedilo tako in tako namenjeno le ozkemu krogu poznavalcev. Citiram:

"Of all uses of language it (the legal language) is perhaps the least communicative, in that it is designed not so much to enlighten language-users at large as to allow one expert to register information for scrutiny of another. This is another factor which has provided for unusualness. Legal writers, pushed into oddity by their attempts to be unambiguous, are pulled as it were in the same direction by the knowledge that since their productions are for the benefit of someone as familiar with the jargon as themselves, they have no need to bother too much about the simpler needs of a general public." (2)

Pogodbeni jezik je torej kombinacija poslovnega in pravnega jezika. Osnovni namen pogodbenega besedila je, da izraža točno določen in dobro premišljen pomen sprejetih dogovorov med dvema pogodbenima strankama. Citiram:

"The language of the contract ought to serve the sole purpose of recording clearly, unambiguously and with as much precision as possible the matters which have actually been agreed between the parties. ... It is desirable that the wording of the contract should conform the lawyer's requirements and on the other hand that the businessmen should thoroughly understand what they are signing." (1)

Težave pri razumevanju in prevajanju pogodbenih besedil

Tu pa se težave pravzaprav začno. Zaradi vpliva pravnega sloga in jezika v izvirnih angleških ali ameriških besedilih, kjer še vedno vse prepogosto najdemo tradicionalno izražanje in ubesedovanje, se neredko zgodi, da imajo poslovneži – in še posebej taki, ki njihov materin jezik ni angleščina – težave z razumevanjem pogodbenih določil po čisto jezikovni strani. Ob takih pogodbenih besedilih se ne počutimo dobro, ker se nam vedno dozdeva, da se v dolgih in kompliciranih formulacijah skriva tudi vsebinska past. Ob mednarodnih pogodbah se tega zavedajo tudi izkušeni tuji sestavljalci pogodbenih besedil, zato ameriški avtor med napotki za sklepanje licenčnih pogodb na tujem navaja tudi:

"It is necessary to adopt a flexible attitude particularly as to the length and language of the agreement. Many foreign licensees intensely dislike long agreements and ultra-legal." (3)

Nikoli si ne bi smeli dovoliti, da bi podpisali pogodbo, v kateri nam ni popolnoma jasno in razumljivo vsako posamezno določilo. Zato trdim, da mora prevajalec pri prevajanju osnutka ali predloga pogodbe opozoriti tujega sestavjalca na vsak stavek v besedilu, ki mu ni popolnoma razumljiv. Nikoli si ne sme dovoliti, da bi nejasno določilo pogodbe prevedel samo približno ali da bi kot prevod uporabil primerljivo slovensko besedilo iz druge pogodbe in pri tem sam sebe in druge zavajal z utemeljitvijo, da je to »verjetno isto« ali da se »strokovno pač tako reče«. Če tujejezično pogodbeno določilo ni razumljivo prevajalcu, naj bo kar mirno prepričan, da še marsikomu ni! Tudi večini Angležev ne! Zato naj ne skriva svojega »neznanja« iz nepotrebnega sramu. Posvetuje naj se s pravnikom v delovni organizaciji. Če bo temu določilo popolnoma jasno, naj skupaj oblikujeta prevod. Če pa ne, naj prevajalec tak del besedila mirno pusti nepreveden s pripombo, da ga ne razume. V takem primeru ga bo partner (avtor besedila) v

nadaljnjih pogajanjih moral spremeniti v bolj enostavno in jasno formulacijo.

Če pa dobi prevajalec v roke že podpisano pogodbo, naj jo pač prevede (saj sprememb ne more več doseči) po svojem najboljšem znanju in vedenju. Vendar pa naj nejasna določila posebej označi in pod črto navede angleški original s pripombo, da zaradi nejasnosti navaja tudi izvirnik. Tako bo opozoril na problematična mesta v besedilu in ne bo po nepotrebem kriv za napačno razumevanje in tolmačenje pogodbenih določil, ki ima lahko za posledico gospodarsko škodo!

Morda ob tem še nekaj misli o lepoti in zvestobi prevoda. Možnosti za različno razumevanje in tolmačenje povedi je vedno veliko. Citiram:

"There always is a problem of alternative interpretations. Neither the author nor the translator can be regarded as mere passive manipulators of a fixed or determined code. The phenomenon of ambiguity is simply a characteristic symptom of communication." (4)

Ta trditve o možnosti različnega tolmačenja in dvoumnosti besedila še posebej velja za vse, ki niso res dobri poznavalci stroke, ki jo prevajajo. Zato moramo biti zelo previdni, kadar si ob prevajanju strokovnih besedil jemljemo pravico svobodnejšega oblikovanja besedila v ciljnem jeziku. Ob pogosti možnosti posebnega, za laika pogosto nenavadnega pravnega tolmačenja pogodbenih določil je za prevajalca najbolj »varno«, da si zaradi lepote in čistosti ciljnega jezika ne dovoljuje pretirane svobode pri oblikovanju besedila in prevajanju izrazov, ki zanje ni čisto prepričan o strokovni pravilnosti rabe in pomena. Tudi tu velja znani rek: prevod je kot ženska; če je zvesta, navadno ni lepa, in če je lepa, je le težko zvesta. In prav pri prevajanju pogodbenih besedil, ki se nazadnje lahko konča na sodišču z razlago pravnika, je še kako prav in koristno, da prevajalec žrtvuje lepoto točnemu in zvestemu prestavljanju izvirnega besedila. Paziti pa mora, da prevod ustreza zakonitostim in normam ciljnega jezika.

Zlasti v primerih, ko prevajalec ni popolnoma prepričan, da besedilo prav razume, ali ko je besedilo že v izvirniku – morda namerno – dvoumno, je bolje, da implicirano dvoumnost obdrži tudi v prevodu in da se čim bolj vestno drži izvirnika. S tem se sicer izpostavlja kritiki, da je njegov jezik v ciljnem besedilu slab in se ne bere tekoče, vendar je po mojem mnenju pri prevodu strokovnega besedila to še vedno manjši greh, kot če si prevajalec zaradi tekoče in lepo berljivega besedila v ciljnem jeziku dovoljuje svoboščine in ponaredke ali pa uporablja izraz, ki mu »lepo zveni« in se mu zdi »približno enakovreden«, pa v resnici ni!

Nekatere značilnosti pravnega jezika v pogodbah

Za boljše poznavanje in razumevanje problematike bom v tem poglavju opozorila na nekatere značilnosti pravnega jezika, ki jih zasledimo v pogodbenih besedilih. To so posebnosti, ki bi jih lahko označili kot poseben slog, izrazje, način ubesedovanja in ne nazadnje kot jezikovne in slovnične posebnosti, ki so značilne za tovrstna besedila.

Glavna značilnost te jezikovne zvrsti v angleščini je **izraziti jezikovni konzervativizem**. Prav neverjetno se zdi, kako so pravniki navezani na rabo ustaljenih jezikovnih in izraznih obrazcev. To še posebej velja za skrbno izoblikovana angleška besedila. Razlog za to je verjetno v osnovnem angleškem konceptu običajnega prava (common law). Za vsako vrsto posla poznajo pravniki **ustaljene formulacije**, ki se vedno ponavljajo. Citiram:

"... for each species of transaction there has developed a linguistic formula – or rather a collection of such formulae – which are known to do the job adequately, having been subjected to long and thorough testing before the courts. ... Therefore, much legal writing is by no means spontaneous but is copied directly from 'books', as they are called, in which established formulae are collected.

Quite apart from the question of reliability, however, there is another reason for turning to a model: the complexities of legal English are so unlike normal discourse that they are not easily generated, even by experts." (2)

Navezanost na ustaljene vzorce različnih primernih pogodbenih in drugih pravnih besedil pa je po drugi strani spet razlog za to, da so se v jeziku ohranili stari izrazi in načini ubesedovanja. Tako isti avtor pravilno ugotavlja:

"But most of the conservatism is nothing more than reliance on forms of language that have proved effective in achieving certain objects. The principle is that what has been tested and found adequate is best not altered. It is for this reason that lawyers turn to some form of precedent before going into print themselves; and however repugnant they may find many of the linguistic complexities ... they are reluctant to alter formulae which have always been known to work before." (2)

Iz podobnih razlogov kot za angleške avtorje je raba vzorcev ali modelov pogodb (**precedents**) priporočljiva tudi za nas, kadar sestavljamo ali prevajamo pogodbeni besedila v angleščino. Poleg tega je to tudi najboljši vir za tako izbiro ustalega izraza in formulacije angleških besedil, da bodo partnerjem jasna in razumljiva. Vendar pa moramo biti pri tem zelo previdni in selektivni. Vsebinsko in osnovni namen naših pogodb, ki jih prevajamo v angleščino, kakor tudi pravni viri, ki usmerjajo naše mednarodno poslovanje, so tako različni od angleških ali ameriških, da enostavno prepisovanje posameznih klavzul (pogodbenih določil) sploh ne pride v poštev. Tuje zbirke pogodbenih vzorcev nam lahko rabijo izključno le za jezikovni pripomoček.

Najbolj očitna pojavna oblika jezikovnega konzervatizma, ki jo tudi danes bolj ali manj najdemo v skoraj vseh pogodbah, so tako imenovani **arhaizmi**. To so po eni strani prevzete besede latinskega in starofrancoskega izvora, po drugi strani pa zastarele oblike, izrazi in besedne zveze, ki jih v moderni angleščini ne uporabljamo več. Arhaizmi dajejo prav-

nemu jeziku pečat nenavadnosti in vzvišenosti, saj jih ne more uporabljati vsak laik!

Naj za zgled navedem staro glagolsko obliko "witnesseth", ki jo najdemo v glavi ali uvodu skoro vsake angleške pogodbe: "NOW THIS LICENCE WITNESSETH that:"

Ali podobno ustaljen izraz ob koncu pogodbenega besedila: "IN WITNESS whereof Mr. Smith has set his hand and seal..."

Druga značilnost te zvrsti jezika je **pleonazem** – preobilje pomensko enakih ali sorodnih izrazov, ki se najpogosteje ponavljajo v parih (na primer "giving and granting") včasih pa celo v celem nizu. Poznavalci razlagajo, da je do tega pojava prišlo zaradi uvajanja francoskih izrazov. Citiram:

"Draftsmen got into habit of using these pairs at a time when there were in the language both native English and borrowed French terms for the same referent. In this situation there was often a certain amount of doubt as to whether such "synonyms" meant exactly the same thing and there developed a tendency to write in each alternative and rely on inclusiveness as a compensation for lack of precision." (2)

Podoben pojav nizanja sopomenk lahko opazimo tudi v slovenskih besedilih, bodisi da hočemo z njimi natančneje opredeliti določen pojem (na primer »izboljšave in izpopolnitve«) ali pa preprosto zato, ker tujk, ki jih prevzevamo v slovensko izrazje, ne razumemo dovolj in jim dodajamo izraz, ki je v prevzeti besedi že vsebovan (na primer »licenčne pravice«).

Pri prevajanju včasih nize sopomenk ustrezno prenašamo v ciljni jezik, vedno pa to zaradi pomanjkanja ustreznih izrazov ni možno. V leposlovnem prevajanju se dober prevajalec v takem primeru sicer loti iskanja in ustvarjanja novih slovenskih izrazov (na primer Debeljak v prevodu Balzacovih »Okroglih povesti« ali Madžarevič v Rablaisovem »Gargantuaju in Pantagruelu«) in s tem bogati slovenski jezik. V strokovnem prevodu, in zlasti še če gre za take arhaične oblike, pa menim, da enega od izrazov raje izpustimo, kot da bi

zanj uporabili neobičajno novo sopomenko.

Naslednja bistvena značilnost angleškega pravnega jezika so izredno **dolge in zapletene stavčne zveze**. Čeprav niso več tako pogoste, so se ohranile zlasti v tistih določilih poslovnih pogodb, ki imajo izrazito pravno vsebino. To so na primer določbe o sporih, kršitvah, odškodninah in podobno. Zanje je značilno, da skušajo čim več informacij o neki zadevi združiti v en sam stavek, pa čeprav postane s tem izredno zapleten, dolg in nepregleden. Tako namreč določeno misel izrazijo v kompletni in sami v sebi zaključeni povedi, ki je ne razbijajo na več stavkov. Citiram:

"... the sentences tend to be extremely long. It is a characteristic legal habit to conflate, by means of an array of subordinating devices, sections of language which would elsewhere be much more likely to appear as separate sentences. As a result, legal sentences are usually self-contained units which convey all the sense that has to be conveyed at any particular point ... very complex sentences capable of standing alone." (2)

Tako se zgodi, da je celo pogodbeno določilo strnjeno v enem samem dolgem stavku. S podobnim načinom izražanja se srečujemo tudi v slovenskem pravnem in poslovnem jeziku. Citiram:

»Vsakdanja stvar v poslovnem jeziku so s podatki natrpani stavki. Natrpanost dela včasih vtis, da je stavek slabo zgrajen. (...) Natrpani stavki so praviloma tudi zelo dolgi, tako da pridejo na mejo razumljivosti ali pa so celo nerazumljivi. Od stavkov, ki so preveč natrpani s podatki, ni daleč do stavkov, ki dajejo vtis nenaravnosti, umetno skonstruiranih stavkov.« (5)

Za uspešno obdelavo in prevod je tak stavek treba predvsem analizirati in razčleniti na bistvene sestavne dele ter v prvi fazi izločiti samo osnovno poved. Ta se potem dograjuje z odvisniki prve stopnje itd. Dve osnovni in bistveni sestavini v pravnem besedilu sta namreč pravna oseba in pravno dejanje, vse drugo so samo pojasnila različnih možnih oblik pravnega določila. Če dolge in na prvi pogled

zapletene stavke poenostavimo in razčlenimo na tak način (z globinsko analizo), jih bomo lažje razumeli in prevedli.

Ob analizi pogodbenih besedil in iskanju stilnih in jezikovnih značilnosti, ki se v njih pojavljajo, sem prišla do ugotovitve, da so vse ostale značilnosti in posebnosti pogodbenega in pravnega jezika povezane z navedenima glavnima: z jezikovnim konzervativizmom in z oblikovanjem kompleksnih, vseobsežnih povedi.

Tako so naslednja značilnost angleškega pravnega jezika zelo **redko razporejena ločila**. Najprimernejša zgodovinska in logična utemeljitev, zakaj v starejših pravnih besedilih ni ločil, se mi je med razpoložljivimi viri zdela naslednja: Z razporejanjem ločil v stavku lahko pomembno spremenimo misel in vsebino. Ker je bilo v rokopisnih besedilih možno brisanje in prestavljanje ločil, ne da bi kdo to opazil, so se sestavljalci raje odločili za popolno opustitev ločil in uporabili razna druga sredstva razmejevanja in opredeljevanja besedil. To sta, na primer, pisava z različnimi črkami in zlasti nedvoumno – pa čeprav nenaavadno – razporejanje besed. Z uvedbo tiska je ta razlog za pisanje brez ločil odpadel, vendar so se zaradi jezikovnega konzervativizma ločila začela uvajati le počasi in postopno. Zlasti vejice so še v sodobnih pravnih besedilih veliko redkeje posejane kot v drugih zvrsteh besedila.

Poseben problem pravnega jezika je tudi povezovanje posameznih stavkov takrat, kadar celotno določilo ali misel nista mogla biti vključena v en sam enoten stavek. Problem se razširja celo na povezovanje posameznih odvisnikov v okviru stavčne zveze. Videti je, da sestavljalci pravnih besedil posebej skrbijo za točne navedbe, na kaj ali na koga se določena pravica ali obveznost nanaša ali od kod izhaja. S tem skušajo doseči popolno jasnost in nedvoumnost pravnih besedil in preprečiti vsakršno napačno tolmačenje.

Od tod v pogodbenih besedilih pogosto ponavljanje samostalnikov in še zlasti **pogošta referenčna in pojasnjevalna raba nekaterih ustaljenih pridevnikov, prislovov in predložnih zvez**, s katerimi se novi stavki vsebin-

sko navezujejo na prejšnje ali pa z njimi avtor že v prejšnjem stavku opozori, da se bo začela misel nadaljevala v naslednjih stavkih. Tako referenčno vlogo v pogodbenih besedilih imajo na primer:

- "such" v pomenu »tak, tovrsten, prejemljen« itd. Rabi se vedno brez člena,
- prilastkovno rabljeni deležniki, na primer "the said, the stated, the named, the specified" itd., in še bolj pogosto,
- zloženke iz deležnika in prislova, na primer: "the aforesaid, the beforementioned, the abovestated" itd., ki se praviloma pišejo skupaj.

Najbolj pogosto pa se v ta namen uporabljajo predložne besedne zveze s "here" in "there", na primer "herein, hereof, hereto" itd. ali "therein, thereby, thereafter" itd.; včasih so to celo tridelne zloženke, na primer "hereinafter, hereinbefore" itd.

Tak način izražanja je nenavaden in tudi v angleščini značilen le za pravni jezik.

Slovenščina takega načina izražanja in sklicovanja na prejšnje ali pozneje navedene pojme in določila ne pozna, tako da moramo namesto teh kratkih besed uporabljati oziroma odvisnike ali vsaj ponoviti besedo, na katero se sklicujemo.

V skupino jezikovnih pojavov, ki rabijo za povezovanje besedila v celoto, sodi tudi **pogosta raba prislovov in njihovo mesto v stavku.**

Najbolj značilna za pravna besedila je postavljanje prislovov prav na začetek stavka ali praviloma celo odstavka. Pri tem gre največkrat za nekatere stalne izraze, kot so "NOW, THEREFORE" kot uvod v pogodbeno določila ali "IN WITNESS OF" ob koncu besedila.

Zelo pogoste so tudi zveze prislova in preteklega deležnika, pri čemer stoji prislov bodisi pred deležnikom (na primer "herein contained") bodisi za njim (na primer "stated hereinafter").

Med redkimi vezniki, ki v pogodbenih besedilih uvajajo nov stavek, je najbolj značilen "WHEREAS", s katerim se v uvodu k pogodbi naštevajo razlogi za sklenitev pogodbe.

Po drugi strani pa je značilno, da se za povezovanje povedi v pravnih besedilih avtorji

nikoli ne odločajo za uporabo sicer tako pogostih referenčnih kazalnih zaimkov, kot so na primer "it", "this" ali "that". Očitno so jim po pomenu preveč vseobsežni in premalo natančni.

Nadaljnja zanimiva značilnost pravnega jezika, ki pa ni omejena samo na angleščino je izredno **skrbna izbira izrazja**: po eni strani je izredno precizno, po drugi pa namenoma posplošeno. Ta značilnost je tesno in neposredno povezana z vsebino pogodbenega besedila in hotenji sestavljalca. Splošno sicer velja, da se pravniki izražajo točno in precizno, da bi se v primeru pravnega spora izognili napačnim ali nezaželenim tolmačenjem besedila. Od tod tudi dolgi stavki z celimi nizi prilastkov in prilastkovnih določil! Vendar so v pogodbah posamezna določila (zlasti obveznosti sestavljalca) namenoma izražena zelo posplošeno in nenatančno. Zanimivo je analizirati pogodbeno besedila z namenom, da primerjamo med seboj izraze, ki jih sestavljalec besedila uporablja takrat, kadar navaja svoje pravice, z izrazi v tistih določilih pogodbe, v katerih so navedene njegove obveznosti. Prav neverjetno je, s kakšno skrbjo so izbrani posamezni izrazi, da v kar največji meri ustrezajo namenu sestavljalca. Citiram:

"It is because this concern with meaning is so constant and inescapable in legal contexts that the semantic aspect of legal language is in many ways the most important for stylistic study... The pressures to be precise or vague, in a purely terminological way, are stronger in law than almost anywhere else... Lawyers are not only conscious of the necessity for precision and the benefits of judicious vagueness: they are also aware, perhaps uniquely, of the potentialities their trade lexicon gives them for securing these qualities." (2)

Nekaj primerov najbolj tipičnih izrazov s splošnim, težko opredeljivim pomenom, ki jih pogosto srečujemo v pogodbah: "damage, technical data, adequate, reasonable, appropriate, necessary" in podobni. Če pogodbo sestavlja dajalec licence, teh izrazov v nobe-

nem primeru ne bomo zasledili v členih, ki določajo plačila ali druge obveznosti pridobitelja licence. Pogosto pa jih nakdemo v členih, ki določajo šolanje, predajo tehnične dokumentacije in podobno, torej obveznosti dajalca licence.

Na to jezikovno posebnost pravnega jezika sem hotela posebej opozoriti, ker se v njej – po izključno jezikovni strani – skriva neena-kopraven odnos med pogodbenima strankama, ki na prvi pogled sploh ni opazen. Vendar je logično, da bo vsak sestavljalec pogodbe v njej bolj natančno (tudi z ustrezno izbiro izraza) oblikoval tista določila, ki so mu najbolj pomembna. Zato mislim, da je najbolj prav, da v poslovnem odnosu s tujim partnerjem sami pripravimo osnutek pogodbe bodisi neposredno v angleškem jeziku ali pa s prevodom v angleščino. Izgovor, da je oblikovanje besedila tujemu partnerju lažje (zlasti če je "native speaker") in da torej nima smisla, da se sami »mučimo z angleščino«, je namreč stališče »linije najmanjšega odpora«, ki ima za nas vsebinsko praviloma negativne posledice. Zelo težko je namreč iz že oblikovanega besedila izločiti skrbno izbrane izraze, ki vsebujejo nekatere prednosti za partnerja, in tako »popravljanje« besedila zahteva še neprimer-no boljše poznavanje tujega jezika. Ne nazadnje pa take zahteve po spreminjanju navidezno nepomembnih izrazov v osnutku pogodbe vnaša v pogajanja nepotrebno nerazpoloženje, ker partner zasluti, da mu ne zaupamo. S tem pa se poruši eden od pomembnih temeljev bodočega dolgoročnega sodelovanja.

Iz težnje po preciznosti in nedvoumnosti poimenovanja in izraza izvira še ena značilnost jezika pogodbenih besedil. V njih namreč skoraj nikoli ne najdemo svojilnih ali osebnih zaimkov, ampak se praviloma vedno znova v celoti ponovi samostalni. Tako bi na primer v pogovornem jeziku lahko rekli »ta pogodba in njena določila«, v pravnem pa bomo našli dosledno »ta pogodba in določila te pogodbe«. In podobno v angleščini: "this agreement and the provisions of this agreement" ali bolj pogosto po prej navedem vzorcu: "this agreement and the provisions hereof"; nikoli pa:

"this agreement and its provisions".

Iz istega razloga tudi pogosta raba dolgih samostalniških besednih zvez in tako imenovanih "of structures". Samostalniške besedne zveze so pogosto sestavljene z nizanem samostalnikov, ki jih v slovenščino prevajamo s pridevniki ali predložnimi zvezami. Tako imamo na primer celo vrsto možnosti za prevod besedne zveze v naslovu angleškega vzorca pogodbe (Exclusive Patent Licence Agreement). V podobnih primerih se navadno odločimo tako, da en del besedne zveze prevedemo s pridevnikom, enega pa s predložno zvezo (Pogodba o izključni patentni licenci).

Pogoste so tudi sestavljene zloženke, na primer "a non exclusive royalty free right to use" (neizključna brezplačna pravica uporabe) ali "licence-to-manufacture-contract" (pogodba o proizvodni licenci) in podobno.

Pogosta raba samostalnikov daje jeziku večjo zgoščenost povedi, zato je značilna za strnjen pravni jezik v angleščini in slovenščini. Kljub pogostemu samostalniškemu izražanju v angleščini pa zelo veliko samostalnikov in samostalniških besednih zvez prevajamo iz slovenščine v angleščino z glagolom. Tako je na primer »sposobnost izkoriščanja« v angleščini "the ability to exploit" ali »licenca za proizvodnjo in prodajo« – "the licence to manufacture and sell" in podobno.

Ob prevodu in analizi angleških in slovenskih pogodbenih besedil sem se srečala še z vrsto jezikovnih in slovničnih pojavov, ki pa mislim, niso značilni samo za pogodbeni jezik. Zato jih tudi nisem posebej obdelala. Naj jih samo kratko naštejem v ne posebej premišljenem zaporedju:

– **Spol:** Namesto »dajalec« ali »prejemnik« licence se le redko pojavi zaimsek. Če pa se, je to praviloma "it" (kot velja tudi za firmo, podjetje, delovno organizacijo) in le v izjemnih primerih "he". Nikoli pa "she".

– **Saški roditeljski** se redko uporablja. Pogosto pa ga v vzorcih pogodb zasledimo prav v glavi besedila. Tako najdemo, na primer, v oklepaju na mestu, kamor se vpiše ime firme, vpisano: "the company's name" ali "the firm's

name and address". Redkeje pa ga najdemo potem v besedilu pogodbe, vendar tudi, na primer v besednih zvezah z »Licensor« ali Licensee« (the Licensee's personnel).

– **Raba pasiva**, ki je sicer v strokovnih tekstih zelo pogosta, v pogodbah ni tako izražena, kot bi pričakovali. Prav tako redko zasledimo brezosebno rabo (izjema je na primer "it is agreed"). Obveznosti partnerjev so praviloma izražene tako, da je osebno navedeno, kdo mora kaj storiti, dati ali plačati.

– V angleških besedilih je zelo pogosta **raba nedoločnega zaimka "any"** v različnih pomenih (vsak, katerikoli, ves).

– **Besedni red**: Zdi se mi, da je v pogodbenih besedilih še posebej izpostavljen oseb in praviloma se z njim začne vsak člen ali odstavek. S tem je že na prvi pogled dosežena tudi večja preglednost obveznosti in pravic posamezne pogodbene stranke, čeprav bi včasih jezikovno bolj ustrezal drugačen besedni red.

– Angleščina uporablja **veliko deležnikov**, ki jih v slovenščino navadno prevajamo z oziralnimi odvisniki. Na primer: "herein agreed to be granted" – ki bodo podeljeni po tej pogodbi; "the sum representing" – znesek, ki predstavlja ...

– V angleščini pri nizanju različnih predložnih zvez ni treba ponavljati samostalnika. Na primer: "the sales made in or to countries" prevajamo s »prodaja v deželah ali v dežele«. V slovenščini se v takih primerih poslužujemo obpredložnih oblik zaimkov in tako potujemo »iz posameznih dežel in vanje«. Vendar taka raba ni vedno sprejemljiva – zlasti v formalnih pogodbenih besedilih ne. Lahko pa na primer prevedemo "necessary for and connected to the normal use" s »ki so potrebne za normalno uporabo in z njo povezane«.

– Imena pogodbenih partnerjev nikoli ne prevajamo. To velja tudi za sestavne dele naziva firme ali delovne organizacije. Podobno kot ne prevajamo "Ltd.", ne prevajamo tudi "n.sub.o.". To je namreč sestavni del uradnega in na sodišču registriranega imena firme, ki ga s prevodom ne smemo ponarejati.

– Raba določenega člena je v vzorcu angleške pogodbe nedosledna ob izrazih, ki se v

pogodbi stalno ponavljajo. Tako je sicer v uvodu določeno, da se v nadaljnjem besedilu uporabljata izraza Licensor in Licensee, torej brez člena. V besedilu pogodbe pa potem ta dva izraza srečujemo včasih s členom in včasih brez njega. Očitno gre za nedoslednost v rabi.

– »Obe pogodbeni stranki« prevajamo v angleščino glede na vsebino besedila z "either", kadar gre za obveznost vsake posebej, ali z "both", kadar je mišljena skupna akcija obeh.

– Zanimive so tudi posamezne množinske oblike angleških samostalnikov, ki jih v slovenščino prevajamo s samostalnikom v ednini. Na primer:

"sales" – prodaja, promet

"commodities" – blego

"exports" – izvoz.

Zasledimo pa tudi nasprotni primere:

"for the purpose of this Agreement" – za namene te pogodbe

"the sterling actually received" – dejansko prejeti sterlingi.

Podobnih zanimivosti in jezikovnih posebnosti bi lahko naštevala še precej. Verjetno bi jih kazalo tudi podrobneje slovnico obdelati, vendar menim, da to presega okvir moje naloge. Opozoriti sem želela le na jezikovne in izrazne posebnosti in se pri tem nisem poglobljala v jezikovne in slovnice analize teh pojavov.

Razlike v slogu in jeziku

Naj ob koncu tega poglavja poskusim opozoriti še na nekatere razlike med slogom in jezikom angleško pisanih pogodb, ki jih srečujemo v mednarodnem poslovanju na različnih koncih sveta. V tem stoletju namreč angleščina ni več samo jezik, ki ga govorijo v številnih deželah sveta, ampak so jo tudi mnogi neangleško govoreči narodi izbrali za jezik sporazumevanja v poslovanju.

Taka internacionalizacija jezika je vplivala tudi na slog in jezik moderne poslovne angleščine, ki se je morala – da bi postala tujim

poslovnežem laže dostopna in razumljiva – spremeniti in stopiti iz kalupov jezikovnega konzervatizma. To pa predvsem pomeni, da se je pogodbeni jezik osvobodil odvečnih pravil pravnega jezika in prevzel več značilnosti splošno uporabnega, enostavnejšega in laže razumljivega poslovnega jezika. Citiram priporočilo angleškega avtorja:

“In practice, language is not quite as accurate as there to be only one form of words to express a given meaning. Thus, if a lawyer and a businessman equally well trained in the English language were asked to express a given concept, they would probably produce different wording. . . . Probably a compromise approach is best. Let the lawyer sacrifice any unnecessary archaisms such as avoidance of punctuation, and any special forms of purely stylistic significance. And let the businessman be ready to tighten up his phraseology wherever the lawyer feels this to be really necessary in the interest of precision (looked at from the lawyer's point of view). This approach takes one some of the way to a style suitable for the non-common-law countries. Licensing of industrial property often involves other countries and it will be found that the sort of phraseology lawyers prefer in common-law countries (chiefly England and the USA) is not at all suitable for, say, continental Europe.” (1)

S takimi poenostavljenimi in mednarodnemu poslovanju vsaj delno prilagojenimi angleškimi pogodbenimi besedili se srečujemo v praksi. Vendar pa so tudi take pogodbe še ohranile nekatere značilnosti, o katerih sem prej govorila.

Izrazito tradicionalne formulacije besedila so se praviloma ohranile še v uvodu in zaključku, izrazito pravni način ubesedovanja pa se je obdržal v členih, katerih določila imajo lahko izrazito pravne posledice. V takih pogodbenih določilih pravniki vztrajajo pri svojem načinu ubesedovanja in zelo težko jih je prepričati, da poenostavijo svoje formulacije. Citiram:

“Certain things must be said in certain ways for fear of seeming to misrepresent the law . . . faced with such a series of constraints

– the need to avoid ambiguity, to be precise or vague in just the right way, to evade the possibilities of misinterpretation and to conform to the linguistic dictates of the law – lawyers became and remained in their use of lays for fear of seeming to misrepresent the law . . . faced with such a series of constraints – the need to avoid ambiguity, to be precise or vague in just the right way, to evade the possibilities of misinterpretation and to conform to the linguistic dictates of the law – lawyers became and remained in their use of language cautious, conservative, ingenious, and self-aware.” (2)

Po slogu in jeziku so angleškimi izvirnim pogodbenim besedilom najbližja ameriška. Ob tej ugotovitvi sem se začudila, saj sem bila prepričana, da bodo glede na splošne značilnosti sloga ameriškega jezika in glede na njihovo nekonzervativnost v poslovanju tudi njihove pogodbe kratke in enostavne. Nasprotno pa sem ob primerjavi različnih vzorcev pogodbenih besedil ugotovila, da v njih prav neverjetno posnemajo način ubesedovanja iz starejših angleških pogodb. Tako so njihova besedila včasih jezikovno še bolj konzervativna kot izvirna angleška.

Tako tudi v ameriških besedilih zasledimo na začetku pogodbe tradicionalne angleške načine upovedovanja s tipičnimi arhaičnimi izrazi kot so “Witnesseth that”, “Whereas”, “Now, therefore” in podobno, za kar nimajo nobene zgodovinske razlage. Razen morda, da se jim toži po tradiciji!

Zdi se, da s takim načinom upovedovanja skušajo dati pogodbam pečat vzvišenosti in nenavadnosti. Po drugi strani pa je k temu morda prispevala tudi splošna težnja po formalnosti strokovnega jezika, kot ugotavlja Warner. Citiram:

“The language of much specialist writing today, particularly perhaps in the Social Sciences, is very far from being colloquial and informal. It is often difficult for the laymen to read.” (6)

V tretjo skupino pogodbenih besedil bi lahko razvrstili tista, ki jih sklepajo med seboj organizacije iz drugih držav v angleščini kot

nevturalnem tujem jeziku. Take pogodbe pogosto sklepamo s firmami iz evropskih držav, Japonske in drugih. Iz praktičnih primerov bi lahko trdila, da je tudi v teh pogodbah praviloma obdržana tradicionalna formulacija uvodnega dela, kot da bi hoteli na začetku pokazati, da znamo sestavljati »angleške« pogodbe. Pri tem mislim zlasti na uvod (Whereas Clauses), ki je le redko oblikovan kot navadno uvodno pojasnilo, zakaj je do pogodbe prišlo ali celo kaj je njen namen. Uvodu praviloma sledijo »definicije«, ki so med tujejezičnimi partnerji še posebej pomembne in pomenijo v dobro sestavljeni pogodbi glosar v malem.

Od tu dalje pa se v posameznih pogodbenih določilih vedno bolj oddaljujemo od klasičnega angleškega vzorca in največja odstopanja so prav proti koncu besedila, kjer so po ustaljenem razporedu členov praviloma nanižane določbe o sporih, pogodbenih kaznih, višji sili in podobnem. Torej v določilih, ki jih praviloma oblikujejo pravniki in vnašajo vanje svoje pravne norme. Podlaga zanje v takih pogodbah navadno ni več common law. V takih pogodbah skoro ne najdemo dolgih, kompliciranih in težko razumljivih stavkov. Izrazite so celo nasprotno težnje po pretiranem poenostavljanju posameznih določil.

Praviloma sicer določimo, kaj mora storiti posamezna pogodbeni stranka, ne zapišemo pa, kakšne bodo sankcije, če tega ne bo storila. Zadovoljimo se z možnostjo predčasnega razdrta pogodbe in arbitražno klavzulo. Celota je navadno zelo kratka in določa le, da bosta partnerja reševala spore na prijateljski način in da se bosta podredila pravilom Mednarodne trgovinske zbornice v Parizu. To pa je bistveno drugače od klasičnih angleških določil, ki določajo različne sankcije, če pogodba ne bo izpolnjena. Dobra in temeljita arbitražna klavzula je lahko v angleški pogodbi dolga tudi nekaj strani!

Po moji oceni in poznavanju pogodbenih besedil bi jih lahko razvrstili še v eno, četrto skupino. To so pogodbe, ki jih sklepajo in oblikujejo pravniki in poslovneži iz držav tretjega sveta. Njihove pogodbe praviloma vsebujejo vse značilnosti pogodb iz tretje skupine (enostavnost in jasnost jezika), dodajajo pa še ne-

kaj več, in sicer:

- značilnosti svojega pravnega jezika (prevodi zakonov),
- posebno izrazje, ki ga uvajajo mednarodne institucije,
- posebne vsebinske zahteve, ki jih upo-vedujejo na način, ki ga klasične angleške pogodbe ne poznajo, saj nimajo vsebinsko ustreznih vzorcev.

Ti dodatni elementi v pogodbah pa povratno ponovno vplivajo na večjo zapletenost in včasih celo nenavadnost izrazja.

Drugače kot mednarodne organizacije zahodnega poslovnega sveta (na primer razne institucije Evropske gospodarske skupnosti ali Mednarodne trgovinske zbornice v Parizu, ki ima sicer širši pomen) si Organizacija Združenih narodov in njene institucije sistematično prizadevajo oblikovati zlasti za prenašanje tehnologije tudi novo »mednarodno« strokovno izrazje. Ker so v Združene narode vključene države z različnimi družbenoekonomskimi in političnimi sistemi, si s svojim načinom izražanja in ubesedovanja svojih stališč prizadevajo preseči meje enega ali drugega družbenega sistema.

Zato odklanjajo ustaljeno izrazje razvitega kapitalističnega sveta na področju prenosa tehnologije. S takimi »zunanjimi« znaki je namreč še kako možno izražati tudi drugačno vsebinsko lotevanje te problematike. Organi Združenih narodov še posebej skrbno gojijo izrazje s področja mednarodne trgovine in poslovanja (glej vir št. 7).

Tudi mi se v našem strokovnem izrazju in načinu oblikovanja zakonskih in pogodbenih besedil s področja prenosa tehnologije pomembno naslanjamo na jezik, ki se uporablja v Združenih narodih. Njegove značilnosti – podobno kot drugi tvorca besedil iz četrte skupine – gospodarskega sodelovanja s tujimi osebami. Ko jih prevajamo v angleščino, uporabljamo v splošnem sicer jezik in slog moderne poslovne angleščine in – če jih poznamo – tudi posamezne ustaljene formulacije angleških pogodbenih določb. Vendar le v takih primerih in obsegu, kolikor z njimi lahko izrazimo točno to, kar smo hoteli. Poleg tega pa vna-

šamo v pogodbe jezik naših zakonov in drugih pravnih aktov skupaj z dobesednimi prevodi formulacij iz zakonskih besedil. Sestavlja leec pogodbenega besedila namreč ne želi tvegati, da bi zaradi spremenjenega ubesedovanja obveznih zakonskih aktov prišel v nasprotje z obvezujočimi zakonskimi predpisi.

Tipičen zgled za to so naše pogodbe o vi-

šjih oblikah gospodarskega sodelovanja s tujimi osebami, kjer zlasti določila o garancijah dajalca licence, ki jih zakon predpisuje, in omejitvene določbe, ki jih zakon prepoveduje, praviloma oblikujemo v pogodbah ne samo v smislu, ampak tudi po črki zakona. To pa vnaša v naša pogodbenega besedila tudi slabe strani našega uradnega jezika.

VIRI:

1. BLOXAM G. A., Licensing Rights in Technology, a Legal Guide for Managers in Negotiation, Gower Press, London 1972
SBN 7161 0079 7
2. CRYSTAL D. and DAVY D., Investigating English Style, English Language Series, Longman, 1980
3. International Business Negotiation and Contract-Encyclopedia of Terms and Conditions, The International Business Practices Education Center, Tokyo, 1982

4. NEWMAN Aryeh, Mapping Translation Equivalence
Reviewed Linguistics, Vol 4, No. 1, Oxford University Press, 1983
5. NOVAK France, Poslovni in uradovalni jezik, ČGP Delo – TOZD Gospodarski vestnik, Ljubljana, 1980
6. WARNER Alan, A Short Guide to English Style Oxford University Press, London, 1965
7. THESAURUS of International Terms International Trade Centre UNCTAD/GATT Geneve, 1982

Anica Škoda, Rudi Meden, Stanko Klinar

Načini prevajanja slovenskih besed

baje, češ (da), lahko, menda, sicer v angleščino

(Nadaljevanje »Slovensko-angleškega slovarja /členkov/« iz Mostov št. 16, december 1983, str. 39–67)

BAJÈ

ČLENEK

IZRAŽA NEGOTOVOST TRDITVE, MNENJE ali DOMNEVO

Prevaja se

a) z zvezo *be + pretekli deležnik glagola mišljenja*, rekanja ipd. *+to/as*; tudi z zvezo *seem/appear to + nedoločnik*:

Baje je bila zelo bolna. – She is said / supposed to have been very ill.

Baje je bogat. – He is said / reputed / supposed / presumed / rumoured to be wealthy (tudi: reported as being ...).

Baje je izginilo veliko denarja. – A large sum of money is alleged to be missing.

Baje je potem kmalu odšel. – He seems / appears to have left shortly afterwards.

b) z (opazkovnimi) stavki po vzorcu *They say / I think* (z istimi glagoli kot zgoraj), podobno še *There is / was a story, (As) the story goes/went*:

Baje zna bolje varati izkušeni lažnivec. – They / People / Folks (pog.) say that it is the practised liar who can deceive.

Slišal sem, da je še pred leti baje nekoga ubil. – Somebody told me they thought / had heard he killed a man once.

Baje ga je nekoč celo ozmerjal z lažnivcem. – Once, the story went, he had even called him a liar. (There was a story that ... once).

c) s prislovi (izpeljanimi iz zgornjih glagolov) *allegedly, apparently, supposedly* ipd., ali tem ustreznimi pridevniki:

Včasih baje tudi potuje zaradi nekih neznanih opravkov. – Apparently he also sometimes travels on account of some unknown business.

Predmet, ki ga je baje videl, ni bil pri miru. – The fancied object was not fixed.

č) različno, ali brez prevedka:

»Za kaj je šlo?« **»Baje so se fašisti tolkli sami med seboj.«** – "What was the stuff?" "Something about the fascists fighting among themselves."

Nekateri trdijo, da prodajata žganje. Baje ga skrivata nekje tam, kjer gori hiša. – Some claim they are selling whiskey. Keeping it hid out there where that house is burning.

ČEŠ (DA)

ČLENEK

UVAJA SUBJEKTIVNO PODAN GOVOR ali MISEL

Prevaja se

a) z zvezami kot *to the effect that in on the excuse/ground(s) that*:

Podpisati je moral izjavo namesto prisege, češ da ni pokojnika nihče žalil. – He had to sign a sworn statement to the effect that the deceased had suffered no abuses.

Nikakor se ni hotel uleči, češ da je že predolgo ležal na hrbtu. – He refused to lie down on the excuse/ground that he had been on his back too long.

b) z glagoli *mišljenja, rekanja* ipd., največkrat v *deležniku* ali *nedoločniku* (skupaj z *as if*):

Vrgel je srajco in hlače na gnoj, češ da niso več za rabo. – He's thrown his shirt and trousers on the dung heap, saying they're no use any more.

Zahtevala sem, naj si odlije vino v vrček, češ da tako pomazane tekočine ne bom pila. – I demanded that he should have his wine in a mug, affirming that I could not taste the liquid treated so dirtily.

Govoril je o njej drugim, češ da je njegova cipa. – He spoke of her to the others, calling her his whore.

Nasmehnil sem se, češ naj vidi, da sem pri volji. – I smiled to show that I was in good spirits.

Dregal je brata, češ ali bo tega že enkrat konec. – He nudged his brother to inform him if it would ever end.

Vzredil sem jo, ker ste jo dali meni, češ naj bo moja. – I raised her from a calf because you gave her to me to be my own.

Priklanjala sta se drug drugemu, češ pojdi ti prvi. – They were bowing and scraping at each other to go first.

Matic se je nasmehnil, češ midva že veva, kako in kaj. – Matic smiled, as if to say we two known what's what.

Nazadnje so ljudje nehali pljuvati na njo, češ da ni zdrave pameti in sama ne ve, kaj počenja. – In the end people ceased to vilify her. They concluded that she was not right in her head and did not know what she was doing.

c) z (napovednim) stavkom:

Seveda bi lahko sama sebe goljufala, kakor bi tudi ti lahko sam sebe goljufal, češ da ti je vseeno, da je tvoja žena kurba. – Of course, I could always kid myself. Just like you kid yourself – when you told yourself you didn't really care if your wife was a whore.

Spet so se sešli, češ da so mu dali denar zato, da bi odšel. – They held another meeting because they said that they had given him the money to go away on.

In stopim h gospodu, češ, zdaj vas pa več ne pustim, čeprav gre glava na kose! – (nizko pog.) And I steps to the young master, and, thinks I, I'll surely never leave him again, and if I get my head chopped to bits for it!

Tam ostaneš do konca vojne, češ pravica je dokazana, sum pa ostane. – You have to stay there interned till the end of the war. The idea is that your innocence is proved, but you remain suspect.

č) z različnimi, bolj ali manj enkratnimi prevedki ali brez leksikalnega prevedka:

Vseeno so jo pustili tam, češ da je tako bolje zaradi kamuflaže. – They still left it there anyway, ostensibly for camouflage.

Zamahnil je, češ naj zapre. – He indicated with a wave of his hand that he wanted the door shut.

Videti je bil jezen in je predlagal kuhinjo, češ da je zanj bolj primerna. – He looked vexed, and suggested the kitchen as a more suitable place for him.

Lahko bi bil usmrčen, češ da je skušal spodkopati temelje ureditve. – He might have suffered death for attempting to undermine the foundations of the establishment.

Gospodar je imel to muho, da je ves čas pripovedoval, češ da imam rodovnik. – It was a whim of my master to keep on saying that I had a pedigree.

Menil je, da bi se moral sovražnik ustaviti, opravičiti in se s pokloni umakniti. Češ, vse je bila le pomota. – He expected the enemy to suddenly stop, apologize, and retire bowing. It was all a mistake.

LAHKÓ

(Nasprotje od TEŽKÓ)

A. PRISLOV

Prevaja se s prislovi *easily, lightly, readily* ipd. ali s pomenskimi zvezami kot *to have no(t) (any) trouble in to be apt to + nedoločnik*:

Ti bi to tako lahko storil! – You could do it so easily.

Prav lahko je bilo zadostiti njegovi radovednosti. – His curiosity was quite easily satisfied. (Tudi: It was quite easy to satisfy his curiosity.)

Kako lahko pozabi na tegobe svojega starega prijatelja! – How lightly she dismisses her old friend's troubles.

Otrok ni lahko pridobiti, da bi bili domači s tabo. – Children are not readily won to be familiar with you.

Zdi se mi, da mu bo v teh časih kaj lahko našel namestnika. – I don't reckon he will have any trouble finding a man to fill his shoes/place in these times.

Izredno lahko ga je preslepiti. – He is exceedingly apt to be deceived.

B. ČLENEK

1. IZRAŽA ZMOŽNOST, SPOSOBNOST ZA KAKO DEJANJE

Prevaja se

a) z naklonskimi in polnaklonskimi glagoli:

Tako drnjohaš, da lahko še senik podereš. – You snore so much you could even bring the hay hut down.

Toliko lahko povem: vse skupaj se je začelo s preprirom. – I may say this: it commenced in a quarrel.

Zbal sem se zase zavoljo vsega, kar bi lahko v jezi storil. – I was inwardly terrified when I thought how far I might go in a fit of temper.

Po tem, kar se je zgodilo, lahko vse prenesem. – I can afford to suffer anything here after.

Zdaj sem lahko povprašal tudi zaradi sebe. – Now I managed to put a question about myself, too.

b) z zvezami kot *to be able to, to be capable of* ali zakrito v *nedoločniškem odvisniku*:

Že so bile zvezde blizu, skoro bi se jih lahko dotaknila z roko. – Now she had almost reached the stars and soon she would be able to touch them with her hands.

Navdušena bo, ko bo videla, da se lahko že veselo pogovarjam. – She'll be delighted to find me capable of talking cheerfully.

Tam imam zate dober prostorček, kjer lahko počakaš. There's a good place for you to wait in.

Trajalo je precej časa, preden je zbral toliko sape, da je lahko zagočil njeno ime. – It was some time before he gathered enough breath to sob out her name.

Nocoj ti bom lahko povedal čedno zgodenco. – I shall have a pretty story to tell to-night.

c) z različnimi, bolj ali manj priložnostnimi prevedki:

V tem hotelu lahko prespi nad petsto ljudi. – This hotel sleeps over five hundred people.

Na majhni mizici, tako da ga je lahko dosegla z roko, je stal pleten košek. – On a small table, within easy reach of her hand, stood a wickerwork basket.

Zdaj je končno lahko dihal. – Now he breathed freely at last.

2. IZRAŽA MOŽNOST URESNIČITVE DEJANJA ALI STANJA, VČASIH KOT DOPUSTITEV

Prevaja se

a) z naklonskimi glagoli:

Vse se lahko zgodi. – Anything can happen.

Lahko bi bilo vse drugače, lahko bi se začelo z njo. – And it could all have been different. I could have started courting her...

Mene lahko imaš za norca, Boga pa ne moreš imeti za norca! – You may fool me, but you can't fool God!

Lahko da je delal kanček vsega tega. – He may have done a little in all these (vocations).

Včasih ima črna kobila lahko tudi belo žrebe. – Sometimes a black dam might have a white colt.

Lahko da je bilo nekaj resnice na tem. – It might have been some truth in what he said.

Tedaj je začelo v njem nekaj odmirati, nekaj, kar mora odmreti, da lahko preživi. – Then something began to wither in him, something that had to die if he was to survive.

Čudno, kako lahko običaji preoblikujejo naš okus in mišljenje. – It is strange how custom can could our tastes and ideas.

Takšno spretnost si lahko povsod pridobiš. – That sort of thing is to be had anywhere.

Hvala bogu, sem si mislil, prav lahko da zadnjič obedujem z vami. – Thank God, I thought, this will be the last time I have dinner with you.

b) s prislovi *perhaps, maybe, possibly, probably, likely* ali sopomensko zvezo kot *to be liable to + nedoločnik* ali *it is possible*:

Lahko pride danes. – Perhaps/Maybe/Possibly he will come today. (Tudi: It's possible /that/ ...)

Greš jutri v mesto? Lahko da. – Are you going into town tomorrow? Possibly/Maybe.

Samo ženska, ki je sama sprijena, je lahko prijazna z žensko, ki je v takšni stiski. – It's only a bad woman herself that is likely to be very kind to another woman that needs the kindness' thinking.

Moja služkinja se lahko zdaj zdaj vrne. – My maid is liable to be home any time.

c) **zakrito v nedoločniškem odvisniku ali kako drugače:**

Dovolj je bogat, da bi lahko živel v lepši hiši, kot je tole. – He's rich enough to live in a finer house than this.

Lahko še uživaš srečo! Lahko še delaš dobro! – There is happiness to be enjoyed! There is good to be done!

Prav lahko bi bil preoblečen kraljevič. – You're fit for a prince in disguise.

Lahko se vam zgodi, da dobite hud prehlad ali vročico. – I dare say you'll catch a bad cold, or a fever.

Redkokdaj lahko govorim z ljudmi, ki razumejo, kako je človeku pri duši. – I don't get to talk to people often that understand how a fellow feels.

Človek, ki bi (ti) lahko postal znanec. – A would-be acquaintance.

Ali veste, da se lahko zgubite v močvirju? – Do you know that you run a risk of being lost in the marshes?

3. IZRAŽA DOVOLJENJE, SOGLASJE (v vprašalnih stavkih PROŠNJO ZA DOVOLJENJE, SOGLASJE), včasih pa UTEMELJENOST, UPRAVIČENOST

Prevaja se

a) z naklonskimi glagoli:

Ali lahko malo berem? – Can I read for a while?

Lahko se zaneseš name. – You can trust me.

Gospe in gospodje, ki imajo čisto vest, se torej lahko pripravijo za odhod. – Those ladies and gentlemen who have a clear conscience may as well make their preparations for departure.

Tvoj sin je, lahko se postavljaš. – You may well be proud of your boy.

Vseeno pa sem si lahko mislil, da je bilo nekaj med njimi, preden sem prišel k obedu. – All the same I might have guessed that something that occurred between them even before I came in for dinner.

Ti lahko zaupam skrivnost? – Will you keep a secret for me?

Koža se sama zaraste. Zato si lahko brez skrbi. – The skin grow by itself. So you needn't worry.

b) z zvezami kot *to be welcome in to have a right to* ali kakó drugače:

Če te to zabava, me lahko mučiš do smrti. – You are welcome to torture me to death for your amusement.

Če hoče, lahko odide. – She has a right to go if she pleases.

Tvoja mati je lahko srečna, da ima takega otroka. – Your mother is lucky to have a fine boy like you.

Šele kasneje sem spoznal, da me je res lahko bilo groza. – It was only later that I found out how well-grounded my fears were.

Želel si je samo to, da bi bil lahko ponosen nanj. – His only wish was to find him a worthy object of pride.

4. IZRAŽA OMILJENO NUJNOST, POTREBNOST, lahko tudi OMILJENO PROŠNJO ali ZAPOVED

Prevaja se največkrat z *naklonskimi* ali *polnaklonskimi* glagoli, včasih tudi z golo *velelniško* obliko:

Komur pa ni kaj prav, lahko gre. – And if anybody doesn't like it, he can push off.

Vi si pač lahko privoščite malo potrpljenja pri njihnih muhah. – You can well afford to indulge their passing whims.

Prav lahko bi se že obril! – You really could have had a shave by now. (Tudi: Couldn't you have ...?)

Lahko bi šel z menoj. – You may/might come with me.

To bi že lahko vedel! – You might have known that, surely!

Lahko si tiho, ko si jo sam nahujskal! – You may well keep quiet, seeing that it was you that put her up to it!

Sram te je lahko, da se na stara leta potepaš po svetu. – You ought to be ashamed of yourself to be loafing about in that way in your old age.

Mi bi tudi lahko šli, kaj le čakamo? – We ought to/should be going too. What are we waiting for?

Niste več novinec in lahko bi vedeli, da v vojski posameznik sploh ne šteje. – You're not a recruit and you should know that in the Army it's not the individual that counts.

Lahko bi se zmenili glede oranja. – Hadn't we better have a word about the ploughing? (Tudi: We'd better ...)

Joj, k živini bi še lahko pogledal. – Oh dear, would you go and have a look at the animals.

Postavi se za živino, poženi jo in malo biča ji lahko pokažeš. – Stand well behind the animals, and show them a bit of whip!

5. v zvezi z reči/trditi/misliti si UVAJA NANTANČNEJŠO DOLOČITEV, DOPOLNITEV ali PODKREPITEV POVEDANEGA, včasih kot PRITRJEVANJE

Prevaja se

z *naklonskimi* glagoli (večinoma vsebovanimi v opazkovnih ali ustreznih nadrednih stavkih):

Ti se temu lahko smeješ, zame pa ni šala. – You can laugh about it. It's no joke to me.

Bilo je dobro, lahko rečem, da zelo dobro. – It was good, I can / may say very good.

Takrat sem bil zelo srečen. Lahko bi dejal, da je bilo to obdobje mojih medenih tednov. – I had been very happy then. You might say that was the period of my honeymoon.

Zrasel si. Lahko rečem kakšne tri centimetre. – You've grown. Nearly an inch, I should say.

Bal sem se, lahko mi verjamete. – You can imagine that I was afraid. Podobno: I was afraid, believe you me / believe me / I can tell you.

Lahko si misliš, kako sem se ustrašil. – You can understand that I was frightened. Podobno še: You may guess that I was frightened. I was frightened, as you can understand / I assure you.

On ga že ne bo zmoget, to mi lahko verjamete. – He'll never make it. Take it from me / Take my word for it / And you'd better believe it / Don't you believe it.

Lahko pa si mislim, da so jo drugi imeli za nadlego. – But I should imagine she was looked upon by the others as a nuisance. Tudi: She ..., I can tell you.

To ni lahko, lahko mi verjamete. – It's hard, let me tell you.

To me je zelo užalilo. Si lahko mislim. – I was deeply hurt. I can quite understand that / Yes, I'm sure / Yes, I can imagine.

6. IZRAŽA PRIPRAVLJENOST, PONUDBO ZA KAKO DEJANJE

Prevaja se z *naklonskimi* glagoli:

Poskusim lahko. – I can try.

Lahko ti naredim kozarec limonade, če hočeš.

– If you'd like a glass of lemonade I could make it for you.

Če želite, vam lahko takoj poravnam. – Should you wish it, I'll settle with you now.

C. POVEDKOVNIK

IZRAŽA MOŽNOST ALI PA PRECEJŠNJO ZADOVOLJIVOST (PSIHIČNEGA STANJA, RAZMER)

Bilo je, ko da se sama sebi smili; lahko tudi, da se je. – She seemed to be very sorry for herself. She probably was.

Tebi je lahko govoriti neumnosti! – It's all very well for you to talk such nonsense.

Lahko tebi, ki si zdrav. – It's all right / It's (all very) easy for you because you're in good health.

Lahko ji je bilo pri srcu. – She felt easy in her mind. / She (just) took it lightly.

D. VEZNIK

1. IZRAŽA MOŽNOST

Največkrat se prevaja z *naklonskimi* glagoli:

Ne poznam ga, lahko (da) je pošten, lahko (da) ni. – I don't know him, he may/might be honest or he may/might not. (Tudi: I don't know him, he could be honest but he might not be.)

2. IZRAŽA DOPUSTNOST

Največkrat se prevaja z *naklonskimi* glagoli:

Lahko je bogat, srečen pa ni. – He may/might be rich, but he is not happy. (Tudi: Though he is rich, he is not happy.)

Lahko vse preiščeš, pa ne boš našel. – You may/might/can search everywhere, but you won't find it.

MENDA (MENDÀ)

ČLENEK

1. IZRAŽA DOMNEVO

Prevaja se

a) z *apparently, evidently, likely, maybe, no doubt, perhaps, presumably, probably* in *surely*:

Menda je to pričakoval. – Apparently/Evidently he expected this.

Gospod XY pride menda že zjutraj. – Likely-/Probably Mr XY will show up in the morning.

No, menda bi res, se je nazadnje odločil. – Well, perhaps/maybe I would, he decided at last.

To bo menda še najbolje. – That will be the best, no doubt.

Menda je on storilec. – He is presumably the culprit.

Menda niso sklenili miru? – Surely they haven't made peace?

b) s *seem, appear*:

Post in premissljevanje sta ga menda spravila v boljšo voljo. – Fasting and reflection seemed to have brought him to a better spirit.

To je bila zdaj menda njena najljubša zabava. – It appeared, at present, her favourite diversion.

c) z *I think/believe/presume/suppose/expect/hope/hear tell/dare say* (am. *I reckon/guess/figure*), *I'm sure, I've heard, it said* in podobnimi opazkovnimi oz. ustreznimi nadrednimi stavki (tudi s t. i. vprašalnimi prirepki):

Takrat je bil star menda šestnajst let. – He had reached the age of sixteen then, I think/suppose-/believe.

Menda sem se motil. – I presume I was wrong.

To bo menda zadnji. – I expect/hope that will be the last one.

Menda je namenjena k ljudem, ki stanujejo dalje ob cesti. – She's visiting somebody back down the road, I reckon/guess. (am.)

Ženskam menda ugaja. – Womenfolk call him handsome, I hear tell.

Menda bo deževalo. – I'm sure/I dare say it's going to rain.

Menda je bil ljubosumen. – I've heard it said he did it out of jealousy.

Vsaj tako se menda piše možakar, ki ga išče. – At least that's what she says the fellow's name is that she is hunting for.

Menda so ji celo odpustili. – It might even be said that they forgave her.

In res se menda raduje vse naokoli nečesa posebnega. – And indeed you would have said that all around was rejoicing in something out of the common.

Pa menda ne? – You don't think so?

Menda se ne čutite bolnega? – You have no feelings of illness, have you?

č) *z naklonskimi glagoli:*

Menda naju je imel za sestri. – He must/will have taken us for sisters.

Menda te nisem prav razumel! – I can't have heard right!

Zdaj menda ne bo več tako hudo kakor tedaj. – It oughtn't to be so bad now as it was then.

d) *z vezami it is as though in it looks as if/though (am. it looks like):*

Mestu je menda postalo jasno, da bo ta človek do svoje smrti del njihovega življenja. – It was as though the town realized that this man would be a part of its life until he died.

Menda bi rad izpregovoril. – The man looks as if he wants to say something.

Takrat sem menda že začel počivati. – It looks like I done already started resting. (am. pog.)

2. IZRAŽA SAMOUMEVNOST, posebno v vprašalnih stavkih tudi ZAČUDENJE, OGORČENJE ali NEJEVOLJO

Prevaja se z:

a) *doubtless, maybe, perhaps, presumably in surely, tudi z but:*

To je bilo menda jasno celo njemu. – Even he doubtless knew that.

Pa menda ne misliš, da si se včeraj boril samo ti? – Maybe you think you fought the whole battle yesterday. (Podobno tudi: Perhaps you think...)

Nič ne bo iz tega. Prvič, ker menda niso na glavo padli, in zlasti ker... – It will never work. Firstly, because they where presumably not fools, and especially, because...

Vrata v svojo izbo pa menda pozna. – He surely knows the door of his own room.

Menda ne boš dopustil, da bi me udaril? – But you won't let him strike me?

b) *z opazkovnimi (in ustreznimi nadrednimi) stavki, npr. I know/suppose/(am.) guess, tako tudi s t. i. vprašalnimi prirepki:*

Svojega sina menda ne sovražim. – I don't hate my son, I suppose.

Menda je šel kdo za njimi? – There's somebody gone after them I guess?

Menda ga ne poznam. – I don't know that I know him.

Pa menda ne misliš, da se bom šel tako sofistiko. – You don't mean to tell me you think I'd go along with such sophistry.

Saj zaradi tega menda ne boš jokala? – Well, you won't cry about it, will you?

Na nekaj minut menda ne bodo gledali? – A few minutes wouldn't make any difference, would it?

c) *z naklonskimi glagoli:*

Menda še pomnite naše gostišče? – You ought to remember our restaurant.

Menda ne misliš, da so hlevska tla, po katerih štoklja živina, najprimernejši kraj za besedo božjo? – You would believe that a stable floor, the stamping place of beasts, is the proper place for the word of God.

č) *brez leksikalnega prevedka, zato pa s poudarkom na pomožniku in s primernim intonacijskim likom:*

Menda ne (ravno) v našo četo? – Not our Company!

Pa menda ni bil Moby Dick tisti, ki vam je vzel nogo? But it was not Moby Dick that took off thy leg?

Menda nočeš, da bi zabredla v neprilike? – You don't want to get her in a jam.

3. V MEDMETNI RABI IZRAŽA SOGLASJE, PRITRJEVANJE BREZ PRIDRŽKA

Se ti zdi rešitev pametna? Menda! – Do you find the solution reasonable? Yes, of course./Yes, indeed./Certainly/Absolutely.

(pog.) **Me vzameš s seboj? Menda ja.** – Can I go with you? Of course/Sure (you can).

NAJ

A. ČLENEK

(s povednim ali pogojnim naklonom; z zadnjim zlasti v odvisnih stavkih, s čimer se poudarja domnevnost, negotovost ali zadržanost ugotovitve, ukaza itd.)

1. IZRAŽA ŽELJO, NUJNOST ALI OMILJEN UKAZ

Prevaja se

a) *z naklonskimi glagoli:*

Večna luč naj mu sveti. – May eternal light shine upon him.

Sama naj já, lakota lakomna! – She can eat that stuff herself, the greedy-guts!

Šola naj bi začela delovati že jeseni. – The school should/ought to/is to/(tudi: is expected to) be opened in autumn.

Naj mati nikar ne joče, vojna bo kmalu pri kraju. – Mother need not cry. The war will soon be over.

Najprej naj obudi kes. (Mrak) – He must expiate first.

Zdaj naj pride. – He is to come now.

Naj se ne obeša dlje po kuhinji, da bi se prepirala s to surovino. (Brontë) – She shall linger no longer to argue with that ruffian.

b) z glagoli *let, make, allow, want, ask, hope* ali *wish* (ponavadi v velelniku ali posebnem opazkovnem oz. ustreznem nadrednem stavku):

Naj pogledam! – Let me have a look!

Naj si umije noge in gre spat. – Make him clean his feet and go to bed.

Potem naj vas najprej spomnim na zanimiv dokument. – Then allow me first to remind you of some interesting document.

To je potrebno, če naj se izognemo posledicam. – This is necessary if we want to/(formalno tudi: are to) avoid the consequences.

Jernej se ne bo pravdal! Le poslušajmo naj in naj razsodijo brez jeze in brez zlega! (Cankar) – Yerney won't do so: he only asks to be listened to, and to be judged, without wrath or ill-will.

Znova sem zakrikal. Naj se Štrafela obrne v spanju. (Potrč) – Again I gave a loud shout and hoped Strafela turned over in his bed.

Naj bi nam že nehal pisati. – I wish he'd stop writing to us. (Tudi: If only he would...)

c) s *subjunktivom, velelnikom* ali *zakrito v nedoločniški/deležniški konstrukciji*:

Naj se zgodi njegova volja! – His will be done!

Vrag naj vzame tak hram in grunt! (Potrč) – Devil take the house and the farm!

Naj pride v hišo! – Send him in!

Kdor noče delati, se naj pobere! – Who doesn't want to work – clear out!

(Pismo)naj se odpre po moji smrti. – To be opened at my death.

Če naj povzamemo stvar, ... – To sum up the matter, ...

Če naj sodim po твоjih besedah, ... – Judging from your words, ...

Bil je v zadregi, ko naj bi napisal, za katero boleznijo je človek umrl. – He was perplexed to pronounce of what disorder the man died.

č) s *protipomenskimi skladenjskimi sklopi* ali *kako drugače*:

Enkrat sem že videl, kako je hiša gorela, naj še drugič gori! – I'd seen the house go up in flames once before. Why not burn it down again?

Naj si vzame hlapca. – Couldn't he take on a farmhand?

Šla naj bi na ulico ter tam izpraševala ljudi: »No, kako je z nogami?« (Cankar) – Why did she not go out and start asking people in the street, "How are your legs today?"

Če naj kuham, moram rabiti ponve. – If I'm going to cook right, I got to use pans.

Naj živi! – Three cheers for him!

2. IZRAŽA NE POPOLNOMA PROSTOVOLJNO PRIVOLITEV

Prevaja se

a) z *let* ali z *naklonskim glagolom*:

»Mati kličejo!« »Naj kličejo.« "Mother's calling!" "Let her call."

To naj bi še šlo. – It will do this time.

b) s *subjunktivom, velelnikom* ali *kako drugače*:

Naj bo. – Be it so./All right, (then).

Prav, pa naj bo po tvojem. – All right, have it your own way.

»Fižol ali špinačo?« »No, pa naj bo fižol!« – "Beans or spinach?" "All right. Call it beans."

3. V VPRAŠALNIH STAVKIH IZRAŽA UGIBANJE, OMAHOVANJE, PROŠNJO ZA NASVET ALI PONUJANJE POMOČI

Prevaja se

a) z *naklonskimi glagoli*:

Kako naj ga izkopljem? Kako naj ga povežem v culo, na ramo zadenem? (Cankar) – How shall I dig it up, how could I fold it in my bundle and carry it on my shoulder?

Naj prinesem južino? – Shall I bring you your lunch?

Kaj naj storim? – What should I do? / What ought I to do?

Naj ti pokrijem noge s suknjo? – Should I put a coat over your feet?

Čemu naj bi se trudil in napenjal? – Why should he toil and moil?

Kaj naj to pomeni? – What(ever) can/may that mean? (Tudi: What is that supposed to mean?)

Kako naj bo zemlja kriva svojih nesreč? – How could the Earth be guilty of her misfortunes?

Povej, kje naj potrkam, ko je toliko duri? – Tell me, where must I knock? There are so many doors here.

Na koga naj se obrnem? – Who(m) am I to turn to?

Kolikokrat naj ti še povem, da nimam nobene druge ženske, da mi boš končno verjela? – How many times do I have to tell you I haven't any other women before you'll believe me?

Čemu naj bi se slabo vedla, vas vprašam? – What does she need to be bad for? Tell me that.

b) z zvezami tipa *to expect/want sb. to, would like sb. to in to be + pretekli deležnik glagola mišljenja/želenja/volje + to*:

Kaj naj še storim? – What more do you want me to do?

Ali naj se sama ubijam z delom? – You don't expect me to carry on slaving away all by myself?

Ali naj ti povem, kje je? – Would you like me to tell you where it is?

Ali naj hudodelca še nagradim? – Am I supposed to begin praising the villain?

c) z (opazkovnim stavkom) ali kakšno drugačno pretvorbo:

Kam pa ti naj uidejo? V hosto? – Where do you think they're going to escape to? Up into the wood, eh?

Kaj naj še rečem mimo tega, da se kesam? – What more is there for me to say, expect I'm sorry?

Kaj naj zdaj z denarjem? – What good/use is the money to me now?

4. IZRAŽA (NEURESNIČENO) NAMERO, NAMEN ALI NAČRT, VČASIH KOT DOMNEVO, PRESENEČENJE ALI OGORČENJE

Prevaja se

a) z naklonskimi glagoli:

To skalovje, ki naj bi vas varovalo z boka, daje kritje tistim, ki vas hočejo napasti. – Those rock which should/ought to protect your flanks give cover to those who will attack you.

Kako pa naj bi imel čiste oči, če je iz Luže! (Kosmač) – Why should he have clear eyes, if he's from Luža?

Kako naj bi ga poznal, ko ga nisem še nikoli videl. – How could I know him, when I have never seen him before.

Bal se je tega, kar naj bi po njegovem name-ravala storiti. – He was afraid of what he thought she might do.

Prišel naj bi jutri. – He is (due) to arrive tomorrow.

Imela sta, česar naj ne bi imela. – They were having what they were not to have.

b) z zvezami tipa *to be + pretekli deležnik glagola mišljenja/želenja/volje/namere/naročanja ipd. + to* ali njihovimi pretvorbami:

Enolično opravilo naj bi ga uspavalo. – His monotonous occupation was calculated/intended/meant to set him asleep.

Ne jezi se, to naj bi bila vendar šala. – Now don't get sore (at me), that was supposed/meant to be a joke.

In zdaj naj bi se še opravičil! – I suppose I'm expected to apologize into the bargain!

Ta proces naj bi povzročale neke gljivice. – It is supposed/thought/believed that this process is caused by certain bacteria. (Poleg: This process is believed/thought to be caused . . .)

Cesto naj bi razširili. – It is planned to widen the road.

c) kako drugače, tudi brez prevedka:

Taka izjava naj bi bila dana na nekem sestanku. – This statement was presumably/(tudi: is supposed to have been) given at a meeting.

Videl je le knjige, zaprte za steklom, ki naj bi jih varovalo pred vlago. – He saw only books imprisoned behind glass to guard them from humidity.

Kakšen smisel naj bi to imelo? – Where is the sense of that?

5. IZRAŽA GROŽNJO, SVARILO ALI ŠKODOŽELJNOST

Prevaja se največ z *let* in *naklonskimi glagoli*:

Zdaj naj mi samo še kdo reče, da nisem bil previden! – Let anyone try to tell me I haven't been careful!

Naj se (le) pazi! – He had better look out!

Naj si nikar ne misli, da se bo kar tako izvlekel! – He needn't think he's going to get out of that!

Prav mu je, pa naj bi bil pazil. – It serves him right. He should/ought to have been more careful. (Poleg: Why wasn't he more careful?)

Naj le poskusi! – I should like to see him try it.

6. (publ.) IZRAŽA POJASNILO ALI UTEME-LJITEV

Skakalec je padel. A naj povem, da je veter precej močen. – The ski-jumper has fallen. But I

must/should say that the wind is quite strong.

B. VEZNIK

1. V PRIPOVEDNIH ODVISNIKI UVAJA ŽE-LJO ALI ZAHTEVO

Prevaja se

a) z let ali z naklonskimi glagoli:

Pusti me, *naj* me duši, le *naj*! – Leave me, leave me, let it choke me, let it!

Mnenja smo, *naj* odstopi. – We are of the opinion that he should/ought to/must/has to resign.

Ne vem, kaj *naj* naredim. – I don't know what (I am) to do.

b) z nedoločniško, deležniško ali glagolniško konstrukcijo ali pa s subjunktivom:

Povedali so mu, v katero hišo *naj* gre naslednji dan. – They told him which house to go to the following day.

Ukazujejo če zagrmel, *naj* izginem, in sem ga ubogal. – He thundered a command for me to go, and I obeyed.

Zdaj pa puščam svoje delo, *naj* ostane tako nedokončano. – But I leave now my work standing thus unfinished.

Moral jo bom pregovoriti, *naj* se udeleži sestanka. – I will have to talk her into going to the meeting.

Zahteva, *naj* se zberemo in *naj* ji povemo, kaj imamo zoper njo. – She demands that we gather and tell her what we have against her.

2. (pog.) UVAJA NAMERNI ODVISNIK

Fanta skrij, *naj* ga nihče ne vidi. – Hide the boy so that nobody will/can see him. (Tudi: Don't let anybody see him.)

Dal sem ji ga, *naj* ga shrani. – I gave it to her put it away.

3. UVAJA DOPUSTNE ODVISNIKE

Prevaja se

a) z *though*, *in spite of*, *as ali* for:

Naj sem si še tako prigovarjal, se mi je pitje bolj in bolj zaustavljalo. – Though I tried to encourage myself, I could hardly swallow the liquid.

Rad bi bil poskusil mošt, *naj* je bilo z njegovim

želodcem še tako slabo. – He wanted a drink of must in spite of his sickly stomach.

Naj je bila še tako zmedena, je vendar budno sledila najinemu pogovoru. – Confused as she was, her wits were alert at applying our conversation.

Naj je mislil še tako plemenito ... – For all his noble thinking ...

b) z naklonskimi glagoli:

Naj se loti stvari, kakor hoče, jaz ji ne bom pomagal! – She may come to the point as she will – I shan't help her!

Naj se stric na glavo postavi, briga me. – Uncle can go and stand on his head. I don't give a damn!

Naj sem bil še tako čemerem, sem se mu moral smejati. – I had to laugh at him, however ill-tempered I might be.

c) s subjunktivom ali skladenjskim zasukom:

Naj bo (ljubezen) še tolikšna, letečega svinca ne ustavi. – Be it ever so great, it could not hold up the flying lead.

Naj sem znova in znova sklenil, da ga ne pogledam več, ni nič pomagalo. – Time and time again I made up my mind not to look at him any more, but it was no use.

4. UVAJA POGOJNE ODVISNIKE

Naj le ona odide, brž bo vse drugače. – Just let her go/If she goes everything will be different. (Tudi: If only she went everything would be different.)

Naj se otrok prebudi! – What if the baby wakes up!

5. TVORI LOČNO PRIREDJE

Tako, povedal sem vam, pa *naj* bodo sanje ali resnica. – There, I have told you about it now, be it fact or dream.

Svetla in hrepenenja vredna je vsaka daljava, *naj* se človek ozre v preteklost ali v prihodnost. – Distance intensifies every longing, whether man looks back into the past or forward into the future. (Cankar)

Nikoli mu nihče ne bo mogel očitati, pa *naj* se obrne (vojna sreča) tako ali tako. – No one will ever be able to hold anything against him, no matter which side wins in the end.

SICER (SÍCER)

A. ČLENEK

1. IZRAŽA RAZMERE ali STANJE OB DRUGIH, DRUGAČNIH PRILOŽNOSTIH

Prevaja se z

a) *ordinarily/by ordinary, generally, in other ways, normally, usually, anyway in otherwise:*

Takrat se jim je docela razodel ves zgornji del njegovega trupa z marsičim, kar je *sicer* pod vodo. – Then the whole upper part of his form, with much of it that is ordinarily submerged, was plainly revealed.

Nista počenila na pete, kakor bi bila *sicer*, zakaj oba sta bila s kmetov. – They did not squat on their heels, as by ordinary (they were both countrybred) they would have done.

Ali je *sicer* v pogovoru z njo kaj živahen? – Is he pretty lively with her generally?

Opozorjen na razne podrobnosti se ne odziva. *Sicer* je reakcijska slika atipična. – He did not respond when his attention was drawn to different details. In other ways the reaction picture is atypical.

Kaj je s teboj? *Sicer* nisi tako plašen. – What's wrong with you? You aren't normally/usually so shy. Tudi: You are not so shy otherwise.

Vrata je odprl visokorasel, mršav moški brez ovratne rute in tudi *sicer* zelo zanemarjen. – The door was opened by a tall, gaunt man, without neckerchief and otherwise extremely slovenly.

Na ulici je bilo vse polno moških, ki *sicer* sploh niso zahajali v cerkev. – The street was lined with men who never went to church, anyway.

b) *though, nevertheless, on the other hand, lest, for that matter in for fear of:*

Eden od moških, ki je *sicer* stalno prebival v mestu, je ni bil še nikoli videl. – One of the men, though resident of the town, had never seen her before.

O svojem partizanskem času govori malo. *Sicer* gre na vsakoletno snidenje borcev iz svojega okrožja. – He tells little about his partisan times. Nevertheless, he goes along to the yearly meeting of the territorial veterans.

Sicer je bil novi gospodar kar premožen. – On the other hand, my new master was quite well-to-do.

Bolje bo, če ne bo vedela, da je v bližini, ker bi bila *sicer* nemirna. – It is better for her to remain in ignorance of his proximity, lest she should be restless.

Verjel mu je vse, kar je rekel (*sicer* pa je govoril zelo malo in ponavadi resnico). – He believed all he said (for that matter, he said precious little, and generally the truth).

Pridušil je glas, ker bi ga *sicer* gospodar slišal. – He subdued his voice to a whisper, for fear of being overheard.

c) *(for) the rest (of), else, besides:*

Nekaj časa je bila bolna, *sicer* pa je rasla kot konoplja. – She had been ill for some time. For the rest, she grew like a larch.

Sicer je imel medlo rjav obraz, nos pa je imel zlomljen in ploščat. – The rest of his face was flat brown with broken, flattened nose.

Sicer ni imela žive duše, na katero bi se lahko obrnila za nasvet. – There was not a soul else that she might fashion into an adviser.

Do fanta je čutil odgovornost, ki je *sicer* ni čutil do nikogar drugega, in tudi do vsega sveta ne. – He felt a responsibility for the boy which he owed to no other, nor to the whole world besides.

č) *(brez prevedka v angleščini):*

Ni govoril o tem, od kod je prišla in kaj počne *sicer*, temveč o njenem telesu. – He never talked about her. Not about where she had come from and what she had even done, but about her body.

Zato se bodo morali mnogi, *sicer* junaški vojak, poskriti kot piščeta. – Thus many men of courage would be obliged to desert the colours and scurry like chickens.

2. IZRAŽA RAHLO OMEJITEV, PRIDRŽEK

Prevaja se

a) *of course, in fact, actually, indeed, no doubt, yes in sopomenskim opazkovnim stavki (it is true, to be sure, I admit/grant ipd.):*

To *sicer* ne bodo posvečena tla, vendar bo spokojno. – It won't be hallowed ground, of course, but it will be peaceable.

Prišlo je do nesreče, ki *sicer* ni bila nesreča, a je dala Maticu potreben poduk. – An accident happened which in fact was not at accident, but gave Matic a necessary lesson.

Pretegnil se je, da bi razmajal svoje ude, ki so bili *sicer* spočiti, toda omrtvičeni od prekladanja težkih kamnov. – He stretched so as to loosen his

limbs, which where rested actually, only stiff with shifting heavy stones.

Sekira sicer utegne biti ostra, vendar je njeno rezilo redkokdaj zastrupljeno z zlohotnostjo. – The axe may be sharp indeed, but its edge is seldom poisoned with ill will.

To bi bil sicer zelo nerodno, toda v tem primeru ni bilo prav nič važno. – It would be very unfortunate, no doubt, but in this case it was of no consequence.

Govoril je povsem razločno, tiho sicer, vendar razločno. – He spoke quite distinctly, quietly yes, but distinctly.

Je sicer bogata, ni pa srečna. – She is rich, it is true/I admit/I grant, but she is not happy.

Človek bi sicer lahko dvomil, ali si je zaslužila miren končni pristan. – To be sure, one might have doubted whether she merited a haven of peace at last.

b) dopustnostno formulacijo (al) though, (it's) not that, while):

Ima sicer veliko denarja, vendar ni srečen. – Although he has plenty of money he isn't happy.

Nagnjenost k preišljanju sicer žensko lahko naredi mimo, vendar jo naredi žalostno. – A tendency to speculation, though it may keep a woman quiet, yet makes her sad.

Ni ga sicer presenečalo, da ga vidi tukaj in ob tej uri. – It was not that he was surprised to see him there, at that hour.

Svobodna volja mu je sicer dopuščala izbiro, vendar mu je ponujala eno samo možnost, za katero se je lahko odločil. – It was an own free will that while it allowed him choice had presented only one alternative for him to choose from.

c) naklonskim may, poudarnim do ali brez leksikalnega prevedka (zato pa s poudarkom na pomožniku ali primerno intonacijo):

Ima sicer veliko denarja, vendar ni srečen. – He may have plenty of money, but he isn't happy.

Sicer je skrbela zanj, a vendar ne preveč. – She did look after him, but without overdoing it.

Na smrt sem sicer pripravljena, a objokujem mladost. – I am prepared for my death, but I still cry for my youth.

Vsi so sicer zatrjevali, da osebno nimajo ničesar proti njemu. – There was nothing against him personally, they all insisted.

Spominja me na konja, ki sicer ni slab, toda brez cene. – He put me in mind of a horse. Not a mean horse. Just a worthless horse.

3. IZRAŽA UGOTOVITEV, SPOZNAVANJE RESNIČNEGA STANJA, včasih tudi POUČARJA ZANIKANO TRDITEV, UGOTOVITEV

Prevaja se z

a) (but) actually, really in in fact/truth:

Vsi mu morajo streči. Sicer pa si samo domišlja, da je bolan. – Everybody has to wait on him. But actually/really/in fact he only imagines he is ill.

Sicer pa sem bil tudi sam že precej za to, da bi nadaljevanje njene zgodbe odložila. – In truth, I felt rather disposed to defer the sequel of her narrative myself.

b) but (then), however, nevertheless, not that, still, anyway in the thing is/was:

Njihovo ravnanje ljudem ni bilo všeč. Sicer pa so delali že po preizkušanih metodah. – People didn't like their treatment. But (then)/Nevertheless, they were working according to tried methods. Tudi: They were working according to tried methods, however/anyway.

Kdo tako kriči? Sicer pa mi to nič mar. – Who's shouting like that? Not that it is any of my business. (Tudi: Well, it's none of my business.)

Sicer pa tako in tako ne boš vse življenje prebil v šoli. – Still it isn't as if you're going to spend the rest of your life at school.

Sicer pa ni bilo razloga, čemu naj bi sploh potreboval denar. – The thing was, there was no reason why he should have needed any money at all.

Ne bomo te več silili. Sicer pa ne misli, da je tako hudo. – We won't urge you any more. But don't think it is so hard.

c) again, besides, moreover, too ali brez prevedka:

Bila je čudovito občutljiva. Sicer pa nisem manj pričakoval. – She was exquisitely sensitive. Again, I had expected no less.

Dvomim o tem. Sicer pa mi je vseeno. – I doubt that. Besides I don't care.

Sicer pa je vsa njihova oprava vzbujala sijajen vtis. – The entire array, moreover, had a brilliancy of effect.

Sicer pa uporablja najčistejše olje. – He burns, too, the purest of oil.

Sicer pa mu ni bilo kaj očitati. – It wasn't anything wrong with him.

4. OPOZARJA NA PREHOD K DRUGI MISLI

Prevaja se z

anyway, besides, by the way, but (then), however in well:

Sicer pa, kaj se to tebe tiče? – Anyway/Besides, what has that got to do with you?

Tega niste nikoli omenili. Sicer pa pustimo zdaj to. – You haven't mentioned it before. But (then)/However/Anyway, let's leave that now.

Sicer pa, kdo ga bo prevedel? – By the way, who is going to translate it?

Sicer pa mislim, da ... – Well, I reckon/think (that) ...

B. VEZNIK

1. V VZROČNEM PRIREDJU IZRAŽA POSLEDICO, ČE BI SE PREJ POVEDANO NE URESNIČILO

Največkrat se prevaja z *or (else), (or) likely, (for) otherwise* ipd.:

Pridi takoj sem, sicer ... – Come here at once or else!

Se mi je zdelo, da me ne poznate, sicer ne bi tako govorili z menoj. – I thought you did not know me, or/or else/else you wouldn't have spoken in that way.

Tega ne vedo, sicer bi naju oba odvlekli ven in prebičali. – They don't know that, or likely they'd take us both out and whip us (again).

Pohiteti moram, sicer bom pozen. – I have to hurry, (for) otherwise I'll be late.

2. V VZROČNEM PRIREDJU IZRAŽA DEJANJA ali STANJA OB DRUGIH, DRUGAČNIH PRILOŽNOSTIH

Prevaja se z *otherwise, (but) usually/ordinarily/normally* ali kako drugače:

Danes ni razpoložen, sicer pa je prijeten. – He is not in a good mood today. Otherwise/But usually/ordinarily/normally he is pleasant.

Debela je povprečno za palec, sicer pa ustreza velikosti železnega dela na motiki. – It averages an inch in thickness and for the rest, is about the size of the iron part of a hoe.

3. V PROTIVNEM PRIREDJU UVAJA OMEJEVANO TRDITEV, KI JI NASPROTUJE TRDITEV V DRUGEM STAVKU

Sicer nima denarja, a za to ga bo že našel. – Though he has no money, he'll find it for this./Despite/In spite of/Notwithstanding the fact that he has no money, he'll find it for this. (Podobno še: Despite his having no money, ...)

4. V ZVEZI IN SICER DOPOLNJUJE ali POJASNJUJE PREJ POVEDANO

Prevaja se

a) z *and... too/one, and that, (and) what is more, to be more precise, in fact, namely in it is/was:*

Na to pismo je treba odgovoriti, in sicer takoj. – This letter must be answered, and quickly too.

To je gotovo znamenje, in sicer slabo. – It must be an omen, and an ill one.

Napisal je domačo nalogo, in sicer brez napak. – He made his homework, and that without any mistakes.

Pritožil se bom, in sicer še danes. – I'm going to complain. In fact/What is more, I'm going to do it today.

Rojstni dan ima ta mesec, in sicer desetega. – It's his birthday this month, (namely) on the tenth (to be precise).

Zdaj so nosili uniforme, in sicer na obrazih. – And they now wore uniforms. It was their faces.

b) s *ponovitvijo člena*, ki ga natančneje določamo, ali samo s *premorom* (v pisavi z vejico ali s piko):

Vztrajal je, da bo to storil, in sicer nji na ljubo. – He insisted he would do it, and do it on her account.

Na to je pri pričr odgovorila, in sicer ne neprijazno. – She answered that immediately, not unkind.

Na osnovi diplomske naloge Anice Škoda, »Renderings of the Slovene words *baje, češ (da), lahko, menda, naj, sicer* in English« (Filozofska fakulteta v Ljubljani, marec 1986, mentor S. Kliner) za tisk pripravila R. Meden in S. Kliner.

France Mlakar

Pol stoletja dela za slovensko elektrotehniško terminologijo

Začetki dela za slovensko elektrotehniško terminologijo segajo v trideseta leta, ko so na elektrotehniškem inštitutu tedanje tehniške fakultete začeli obravnavati elektrotehniško izrazje. Rezultati tega dela so bili objavljeni v Matanovičevi knjigi **Elektrotehnika**¹ v obliki nemško-slovenskega in slovensko-nemškega slovarja, ki je obsegal kakih 3000 izrazov. Čeprav so izrazi v tem slovarju v mnogočem togi in preveč opisovalni, je bil s tem vendarle storjen prvi pomembni korak v nastajanju slovenske elektrotehniške terminologije, postavljen je bil trden temelj, na katerem je bilo pozneje mogoče graditi naprej.

Vojna je delo prekinila, z novim poletom pa je zaživelo po osvoboditvi, zlasti po ustanovitvi Elektrotehniškega društva Slovenije, v okviru katerega je leta 1953 začela delovati terminološka komisija. V njej smo se zbrali ljubitelji lepe slovenske elektrotehniške besede in pritegnili k sodelovanju prof. Franceta Pachheinerja, ki ga je priporočila Slovenska akademija znanosti in umetnosti in ki je pokazal izreden čut za tehniški jezik. Njemu smo dolžni zahvalo za številne napotke in nasvete, ki so nam pomagali pri oranju ledine, da smo skupaj postavili načela, ki so še danes aktualna. Komisija se je povezala s tehniško sekcijo terminološke komisije SAZU, ki je tudi nekako v istem času začela delati in ki jo je vodil prof. Struna. S tem smo vzpostavili zvezo s terminologi drugih tehniških strok, ki je bila potrebna za poenotenje terminološkega dela na celotnem področju tehnike in pri usklajevanju izrazov, ki se uporabljajo v več strokah.

V komisiji smo že takoj ob začetku dela sklenili, da se bomo opirli na **Mednarodni elektrotehniški slovar**, katerega drugo izdajo je tedaj pripravljala Mednarodna elektrotehniška komisija (International Electrotechnical Commission – IEC) in v katerem so bili razen francoskih in angleških izrazov s pripadajočimi definicijami tudi nemški, španski, italijanski,

nizozemski, poljski in švedski izrazi. To nam je omogočalo mnogo bolj vsestransko in globljo razpravo pri izbiri slovenskih izrazov, kot če bi se opirali samo na en tuj jezik. Dejstvo je namreč, da so izrazne zmogljivosti in način tvorbe strokovnih izrazov v različnih jezikih zelo različne in da se v tem zlasti slovenski, romanski in germanski jeziki zelo razlikujejo. Pa tudi opiranje na en sam tuj izraz, ne glede na jezik, ni koristno.

Sestava komisije se je v več kot tridesetih letih obstoja spreminjala. Na mesto umrlih članov so prišli novi, vendar se je pokazalo, da osnovnih načel za delo ni bilo potrebno spreminjati. Komisija ima stalno delovno jedro, ki ga sestavlja do deset stalnih članov, za posamezna specifična strokovna področja pa se mu pridružujejo specialisti za ta področja. Tako je mogoče zagotavljati kontinuiteto dela po enotnih načelih, usklajevati izrazje s specifičnih področij in tako čim učinkoviteje preprečevati nastajanje različnih izrazov za iste pojme. Komisija se že vrsto let sestaja vsak teden in jo ves čas od začetka delovanja vodi pisec tega sestavka.

Skozi sistematično dolgoletno delo so se izkristalizirala tudi merila, po katerih se ravnamo pri izbiri ali tvorbi novih izrazov. Med temi merili naj omenim zlasti tale:

1. Temeljno merilo za tvorbo strokovnih izrazov je funkcija predmeta ali pojma, ki je zanj treba najti izraz. Po obliki tvorimo izraze šele tedaj, ko je potrebno podrobnejše razlikovanje.

2. Izrazi morajo biti tako natančni, da je nevarnost dvomnosti čim manjša.

3. Izrazi morajo biti kratki in jasni, sicer se ne uveljavijo. Dolgi opisni izrazi ostanejo le mrtva črka na papirju, ki je življenje ne sprejme.

4. Strokovno izrazje zahteva čim večjo ustaljenost. Izkušnje pričajo, da traja deset in več let, preden vkoreninimo kak neustrezen izraz. Zato kaže preganjanje le tiste izraze, ki so strokovno ali jezikovno izrazito napačni.

5. Sinonimom se je treba izogibati, ker so lahko vzrok za nesporazume. Kjer pa že obstoje, se je treba odločiti, kateremu bomo dali prednost. Verjetno bodo s tem izrazi na drugem ali tretjem mestu postopoma sami odmrli.

6. Pri izbiri oziroma tvorbi novih izrazov je koristna analogija z drugimi jeziki, ker se taki izrazi hitreje uveljavijo in je prevajanje lažje. Vendar je zgrešeno opirati se samo na en tuj jezik, sedaj zlasti angleški, ker niso izrazi v vseh jezikih enako dobri. Če je le mogoče, je treba upoštevati več jezikov. Tu nam je v veliko pomoč, ker so v tretji izdaji Mednarodnega elektrotehniškega slovarja tudi ruski in poljski izrazi.

7. Za izraze grško-latinskega izvora, ki jih štejemo za splošne kulturne tvorbe, navadno ne iščemo domačih izrazov. Vendar skušamo v takih primerih izhajati iz izvornih latinskih in grških besed in se izogibamo angleškim in drugim predelavam, torej transformator in ne transformer, donator in ne donor, regulator in ne regler itd.

8. Prevzemanju tujih besed iz živih jezikov se do skrajnosti izogibamo, čeprav se nam žal to zmeraj ne posreči. Pri tem izhajamo iz načela: Če so v drugih jezikih našli svoje izraze, jih moramo tudi mi. To kajpak ne velja za akronime, kakršni so radar, laser, algol, loran, cobol ipd.

Izrazje, ki smo ga v komisiji obdelali, je sprva izdajala Elektrotehniška zveza v obliki **Slovenskega elektrotehniškega slovarja**.² V njem so bili razen slovenskih izrazov z definicijami še srbohrvaški, francoski, angleški, nemški in italijanski izrazi. V tej obliki je izšlo 14 skupin slovarja, ki je bil v bistvu prevod pripadajočih skupin **Mednarodnega elektrotehniškega slovarja**, leta 1971 pa je bilo nad 500 izrazov s področja računalništva objavljenih v knjigi **Elektronski računalniki**.³ Nadaljnje izdajanje slovarja je žal zaustavilo naglo naraščanje tiskarskih stroškov, saj bi bila naklada pri specialnih poglavjih razmeroma nizka. Vendar to dela komisije ni zavrlo. Svoje delo smo nadaljevali in hkrati iskali možnosti za objavo obdelanega gradiva. Tako je bil del izrazja splošne narave vključen v drugo izdajo **Splošnega tehniškega slovarja**, občasno pa objavljamo novo obdelano izrazje v »Kotičku elektrotehniškega izrazja« v **Elektrotehniškem vestniku**. Najuspešnejše pa so vrzel v izdajanju izpolnili terminološki standardi,⁴ ki jih je pred leti začel izdajati Zvezni zavod za standardizacijo. V tej obliki je doslej izšlo že 24 standardov, gradivo pa je pripravljeno za nadaljnjih deset standardov. Ti standardi nastajajo načeloma na podlagi **Mednarodnega elektrotehniškega slovarja**, vsebujejo pa poleg slovenskih izrazov z definicijami (v slovenski izdaji standardov) še srbohrvaške, hrvaške in makedonske izraze, nato pa še angleške in francoske, v nekaterih standardih pa tudi nemške, ruske ali španske izraze.

Prizadevamo si, da bi s slovenskim elektrotehničkim izrazjem čim hitreje sledili napredku elektrotehniške vede po svetu in da bi za vse novosti čimprej dobili ustrezne slovenske izraze. Dosegli smo, da skoraj v celoti dohajamo izhajanje tretje izdaje **Mednarodnega elektrotehniškega slovarja** (**International Electrotechnical Vocabulary**), ki izhaja postopoma po poglavjih v posamičnih zvezkih in ki ga pripravljajo v okviru tehniškega odbora za terminologijo Mednarodne elektrotehniške komisije vrhunski strokovnjaki in specialisti z vsega sveta.

Literatura

¹ Mattanovich, D.: **Elektrotehnika I**, Jugoslovanska knjigarna, Ljubljana 1933;

Mattanovich, D.: **Elektrotehnika II**, Jugoslovanska knjigarna, Ljubljana 1936.

² **Slovenski elektrotehniški slovar**. Uredil F. Mlakar. Elektrotehniška zveza Slovenije.

Skupine:

05 – Osnovne definicije (1957)

07 – Elektronika (1959)

08 – Elektroakustika (1965)

10 – Stroji in transformatorji (1958)

11 – Statični pretvorniki (1961)

12 – Magnetni transduktorji (1961)

15 – Stikalne plošče in aparati (1960)

16 – Zaščitni releji (1963)

20 – Merilni instrumenti (1961)

25 – Proizvodnja, prenos in razdelitev električne energije (1970)

30 – Električna vleka (1967)

35 – Elektromehanska uporaba električne energije (1962)

40 – Elektrotermija (1962)

45 – Razsvetljava (1968)

³ Skupina avtorjev: **Elektronski računalniki**. Elektrotehniška zveza Slovenije, Ljubljana 1971.

⁴ **Terminološki jugoslovanski standardi s področja elektrotehnike**

JUS LG7.100 – Impulzna tehnika in instrumenti

JUS LG7.101 – Mikrovalovni instrumenti

JUS N.A0.026 – Jedrske elektrarne

JUS N.A0.351 – Avtomatično krmiljenje

Matej Rode

Termini in prevajalci

Objavljamo referat, ki je bil edini prispevek slovenskih prevajalcev na ohridskih srečanjih 1986, kljub temu, da se uredništvo ne strinja v celoti s pisčevimi razmišljanji (opomba uredništva).

Kljub temu, da prevajalska veda, vsaj teoretično ne dela razločkov med umetnostnim in strokovnim prevajanjem, obe sta ji namreč le obliki enotnega procesa, pri katerem skuša

JUS N.A0.371 – Daljinsko vodenje v elektroenergetskih sistemih

JUS N.A0.522 – Digitalna elektronika

JUS N.A0.541 – Tiskana vezja

JUS N.A0.581 – Elektromehanski elementi za elektronske aparate

JUS N.A0.716 – Radiokomunikacije

JUS N.A0.717 – Radiokomunikacije. Splošni izrazi in definicije

JUS N.A0.719 – Radiokomunikacije. Razširjanje radijskih valov

JUS N.A0.720 – Radiokomunikacije. Oddajne in sprejemne naprave

JUS N.A0.722 – Radiokomunikacije. Radiofuzija

JUS N.A0.723 – Radiokomunikacije. Zvokovna radiofuzija

JUS N.A0.780 – Televizija

JUS N.A0.850 – Magnetika

JUS N.C0.501 – Proizvodnja in transport kablov, vodnikov in žic

JUS N.C8.001 – Optični kabli za telekomunikacije

JUS N.R1.320 – Polprevodniški elementi.

Splošni del

JUS N.R1.321 – Polprevodniški elementi. Diode

JUS N.R1.322 – Polprevodniški elementi. Tiristorji

JUS N.R1.323 – Polprevodniški elementi. Bipolarni in poljski transistorji

JUS N.R1.324 – Polprevodniški optoelektronski elementi

JUS N.S5.001 – Varnost elektromedicinskih naprav in opreme

prevajalec prenesti kar največ informacij, ki jih vsebuje besedilo v jeziku izvirnika, v besedilo v jeziku prevoda, poznamo dosti manj teoretičnih del, ki se ukvarjajo z vprašanji strokov-

nega prevajanja, kot del, ki so posvečena umetnostnem prevajanju. Nekateri skušajo to opravičiti z mislijo, da je umetnostno prevajanje bolj zahtevno, bolj zapleteno in da mu je zato treba posvetiti več pozornosti. V tem je nekaj resnice. Vendar tudi problemov, ki jih ima strokovno prevajanje, ne smemo podcenjevati. Zato bo prav, da posvetimo nekaj pozornosti tudi vprašanju strokovnega prevajanja. Ustavili se bomo ob problemih terminologije in vlogi, ki jo ima pri prevajanju. Kajti prav termini so tista značilnost, po kateri prevajalska veda določa, ali imamo opravka s strokovnim ali umetnostnim besedilom. Vsa besedila v nekem jeziku namreč lahko razdelimo in razvrstimo okrog dveh skrajnosti, okrog dveh polov. Na enem so čisto strokovna besedila, na drugem pa popolnoma umetniška. Merilo za razvrščanje med tema skrajnostima so prav termini. Če so v besedilu le termini, besede ali besedne zveze, za katere je značilna enopomenskost, se bliža polu strokovnosti. Na drugem polu naj bi bila besedila, v katerih je do skrajnih meja izrabljena večpomenskost besede. V takih besedilih besede izgubijo svoj prvotni pomen in postanejo zgolj znamenja za avtorjeva čustva in doživetja.

Seveda sta oba pola le abstrakciji in ju v resnici ni. Ni ga besedila, v katerem naj bi kljub vsej enoznačnosti besed ne bilo vsaj nekaj avtorjevega čustva. In narobe. Ni besedila, ki bi bilo zgolj sublimirano čustvo, same besede pa naj bi ne imele nobenega pomena. Skrajnosti imamo le za merilo. Če namreč v kakem besedilu prevladujejo enopomenske besede, in to so prav termini, bomo govorili o strokovnem besedilu, če pa je v njem več besed, ki jih uporabljamo v prenesenem pomenu, imamo opravka z umetnostnim besedilom.

Iz te delitve izhaja tudi delitev na strokovno in umetniško prevajanje. Vsako od njiju postavlja pred prevajalca svoje zahteve. Strokovno besedilo je treba prevajati drugače kot umetniško, čeprav v obeh primerih prevajamo, se pravi prenašamo informacije iz enega jezika v drugega. Pri umetniškem prevajanju imajo prednost čustva, doživetja, pri strokovnem pa so najpomembnejši termini. In prav zaradi tega bi morali strokovni prevajalci posvetiti

kar največ pozornosti ravno terminom.

Ne bomo se ukvarjali z jezikovnimi razlagami, kaj so termini. Kakorkoli jih definiramo, bomo spoznali, da so to enote jezika, ki imajo svoje značilnosti in se vedejo po določenih zakonih. Prevajalec bi moral poznati te zakone in značilnosti. To ni preprosto. Termini, kot vse ostale enote jezika, so podložni zakonom stalnega razvoja in sprememb.

Tu bi bilo prav, če bi se za trenutek ustavili in skušali ugotoviti, kaj pravzaprav pomeni beseda »jezik«. V slovenščini ima namreč nič manj kot dvanajst različnih pomenov. Za nas sta zanimiva predvsem dva: »jezik = langue«, torej sistem znamenj, ki jih uporabljamo kot sredstvo za sporočanje, izražanje in mišljenje, in »jezik = parole«, praktična uporaba tega sistema v vsakdanjem življenju. »Jezik-parole« je vedno pred »jezikom-langue«. Najprej govorimo in šele potem nastane sistem. To pa povzroča velike težave prav pri terminih. Ko se uporabnik »jezika-langue« sreča s kako novo referenco, z novim pojavom, novim pojmom, začuti potrebo, da bi ga poimenoval. Tako nastajajo termini. Vendar ti termini živijo nekaj časa le v »jeziku-parole«. Da bi prišli v »jezik-langue«, mora termin preiti neki razvoj. Po iznajdbi sledi stopnja unifikacije, poenotenja. Potrdi ga splošna uporaba. Nato sledi tretja stopnja: kodifikacija. S tem termin dokončno preide tudi v »jezik-langue«. Vse to pa je proces, ki marsikdaj traja dokaj dolgo. Življenje pa teče in problemi nastajajo. Treba jih je premagovati. Pri tem imajo lahko prevajalci pomembno vlogo. Saj se prav prevajalci navadno prvi srečajo z novimi referencami, z novimi pojmi, z novimi pojavi. Novosti namreč še vedno prihajajo iz sveta, iz drugih kultur, iz drugih jezikov. Pri takem srečanju je prav prevajalec tisti, ki mora novemu pojavu dati ime, ustvariti mora zanj novo besedo v svojem jeziku. To je težka in odgovorna naloga. Po drugi strani pa je tudi velik izziv. To je namreč možnost, da prevajalec pokaže tudi svojo ustvarjalnost, da uveljavi svojo osebnost. S tem pa prevzema tudi veliko odgovornost. Prav zato je zelo pomembno, da vsak prevajalec natančno ve in se zaveda, kaj preavzaprav počenja, ko prevaja. Nujno bi moral vsaj v bistvu vedeti,

kaj počne, ko ustvarja novo besedo. Napotke za to naj bi našel tudi v prevajalski vedi. Ali, če smo natančni, v tisti plasti te interdisciplinarne znanosti, ki jo je prevzela iz splošnega jezikoslovja, iz besedotvorja. Vsak prevajalec bi moral poznati osnove besedotvorja.

Sedaj ni možnosti, da bi razlagali te osnove. Le mimogrede se bomo spomnili nekaterih možnosti za tvorbo novih besed.

Najbolj preprost način je prevzemanje. Termin iz enega jezika kratkoma lo prepišemo. Tako iz tujega jezika prepisanim besedam pravimo citatne besede. Takoj pa se pojavijo težave. Marsikdaj takih besed ni mogoče vključiti v slovensko besedilo. Da bi jih lahko vključili v stavek, jim je treba ustvariti primeren obliko, postaviti jih je treba v določen sklon. In tako že nastanejo polcitatne besede. Ščasoma »jezik-langue« take besede sprejme za svoje. Opusti izvirno pisavo in jo prilagodi izgovarjavi, ki ji najbolj ustreza. Nastanejo prevzete besede. Te nato postanejo podstave novim besedam. Z eno besedo »jezik-langue« jih vključi v sistem.

Lep zgled za to je beseda »nylon«, spčetka pisana še z »y«. Kmalu so jo začeli tudi sklanjati: »nylon, nyлона, nylonu«. Vendar so jo pisali še z »y«. Nato so »y« začeli zamenjevati kar s slovenskim »aj«. Beseda se je udomačila. Dokaz za to je tudi dejstvo, da je postala podstava za nove besede, kot so »najlonke, najlonski«. Tako je od citatne besede »nylon«, pisane z »y«, nastala prevzeta beseda »najlon« pisane z »aj«.

Višja stopnja tvorjenja besed je izpeljevanje, oblikovanje besed, ki naj bi nadomestile citatno prevzemanje. Jezikoslovje pozna nekaj načinov tvorjenja. Eden izmed njih je kalkiranje. To je posebna vrsta prevajanja. Ne prevajamo besed v celoti, ampak njihove manjše enote, ki imajo že svoj pomen – morfeme. Za zgled vzemimo angleško besedo »skyscraper« – »nebotičnik«. Hrvati so jo kalkirali v »neboder«, Srbi pa v »oblakoder«. Prvi so prevedli morfema »sky« – »nebo« in »scraper« – »tisti, ki praska« neposredno iz angleščine, drugi pa so se oprli na nemško besedo »Wolkenkratzer« z morfemoma »Wolken« – »oblaki« in »kratzer« – »tisti, ki praska«. Slovenci

smo izbrali svojo pot. Ustvarili smo »nebotičnik«. V vseh primerih pa gre za isti postopek, za kalkiranje. Po tej poti je nastala vrsta terminov. Spomnimo se recimo »biografije« ali »ortografije«, ki smo ju kalkirali v »življenjepis« in »pravopis«.

Najvišja stopnja pri tvorjenju besed je gotovo tista, pri kateri uporabljamo le prvine svojega jezika, ko tvorimo besede iz slovenskih morfemov. Naj gre za tvorbe s predpono (»delati – pridelati – obdelati – izdelati – zdelati itn.«) ali s priponami (»delo – delavec – delavka – delavnica«). To so izpeljanke.

Potem poznamo zloženke (delomrznež – delovodja – delodajalec) z značilno medpono, ki veže dve podstavi v novo besedo. In pa sklope, ki nastanejo z združitvijo že obstoječih besed, vendar brez medpone. Take so recimo »nepridiprav« ali »nebodigatreba«. Sem štejejo tudi mnogi števnik tipa »petinpetdeset«, »devetindevetdeset«. So pa tudi drugi načini tvorjenja besed. Eden od njih je sklapljanje krnov. Tako so nastale besede »stenčas«, »agitprop« ali »Avnoj«, »jus« ali »sozd«.

Zelo razširjena oblika nastajanja novih besed je tudi širjenje pomena. Besedi, ki je že v jeziku, dodamo še nov pomen. Tako so nastale številne »glave«, »kolena«, »sklepi« in podobni tehniški izrazi. Ali recimo v novejšem času besede »pajek«, »zebra« ali »kresnička«, če se ustavimo le pri novih pojmi, ki so vezani na promet.

Vsi ti načini tvorjenja so natančno predpisani in prevajalec, ki se loteva ustvarjanja nove besede, bi jih moral dobro poznati.

Druga težava s katero se srečujemo, ko govorimo o terminih, je vprašanje njihovega poenotenja, njihove unifikacije. Prav gotovo je problem, kako naj prevajalec, ki je ustvaril novo besedo, to sporoči drugim uporabnikom jezika, da ne bi prišlo do podvajanja, do sočasne rabe dveh ali celo več terminov za isti pojem. Kajti prav mogoče je, da se je ob istem pojmu ustavil že kak drugi prevajalec in našel zanj svojo rešitev. Prav to povzroča terminologiji veliko preglavic. Pri reševanju tega problema je vloga prevajalca posameznika dosti manjša. Vprašanja bi se morala lotiti družba. Predvsem bi to morala početi naša strokovna

društva in združenja. Gotovo bi lahko tukaj veliko storilo Društvo znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije. Omogočati bi moralo, da bi prevajalci, ki so našli kako rešitev, lahko primerjali svojo rešitev z rešitvami drugih. Tako bi izbrali najboljšo in se dogovorili za njeno enotno uporabo. To bi prispevalo k poenotenju terminologije.

Vendar to še ni konec težav s termini. Navadno šele dolgo po tem, ko se v »jeziku-parole« pojavi nov termin, ko ga na ta ali oni način uporabniki poenotijo, nastopi še zadnja stopnja uveljavljanja kakega termina. To je njegova uzakonitev, njegov sprejem v sistem, v »jezik-langue«. To se navadno zgodi pri nastajanju različnih terminoloških ali tudi drugih slovarjev. Tedaj navadno kaka ustanova zbere strokovnjake, predvsem poznavalce jezika, pa tudi specialiste za posamezne stroke. Rezultat so slovarji. To traja žal navadno zelo dolgo. Je pa neizogibno. »Jezik-langue« mora biti kodificiran, mora imeti trdna pravila. To je ena njegovih temeljnih značilnosti. Le tako lahko opravlja svojo glavno nalogo – sporazumevanje. Naloga prevajalcev pri tem je, da se

kar je mogoče aktivno vključijo v tako kodifikacijo. S svojimi izkušnjami in znanjem lahko pospešijo ta proces. Zato bi morali vedno sodelovati pri takem početju. Tudi to je naloga, ki bi jo morala prevzeti društva prevajalcev. Zahtevat bi morala, da so njeni člani vedno navzoči pri določanju zakonov in pravil »jezika-langue«.

Ker so termini vogalni kamen vsakega strokovnega prevajanja, bi moral vsak prevajalec, vsa društva prevajalcev in tudi družba v celoti posvečati terminom vso pozornost. Prevajalec bi moral biti strokovno pripravljen, da sproti reagira na nove pojme, ki jih bo srečal pri svojem delu. V pomoč naj bi mu bila prevajalska veda in še posebej pravila besedotvorja. Prevajalska združenja, društva in zveze, bi morali načrtno in sistematično posvečati vso pozornost vprašanjem terminologije. Predvsem bi morala omogočati svojim članom, da preverjajo svoje dosežke na tem področju, kar bi prispevalo k poenotenju terminov. Prav tako bi morale organizacije skrbeti, da bi tudi prevajalce intenzivno vključili v vse oblike kodifikacij terminov v novih slovarjih in priročnikih.

Iz naših prevajalskih revij

Tretja številka revije **Prevodilac** je v celoti posvečena lanskemu aprilskemu srečanju prevajalcev na Ohridu, ki je potekalo pod naslovom »Prevajanje včeraj, danes in jutri«.

L. Todorova s Filološke fakultete v Skopju govori o bodoči univerzalni zgodovini prevajanja, ki naj bi bila plod skupinskega dela in bi preučevala povezavo med književnostjo in prevajanjem ter med jezikoslovjem in prevajanjem v evropskem in svetovnem prostoru. Ta široko zasnovan načrt bi osvetlil tri bistvena področja, in sicer zgodovinski pregled teorije

in metodike prevajanja, zgodovino te dejavnosti skozi teorijo in prakso in pa bibliografijo.

V svojem prispevku »Sodobno simultano prevajanje« obravnava **B. Jančić** iz Beograda to sorazmerno mlado zvrst prevajanja tako, da razčleni proces simultane prevajanja in podrobno opiše njegove faze. Poudarja zapletenost in specifičnost te vrste prevajanja in ugo-

tavlja, da so šele v zadnjem času začeli urejati šolanje simultanih prevajalcev. Po njegovem mnenju zasluži to področje kar največjo družbeno in strokovno spodbudo.

Teme simultane prevajanja se loteva tudi članek **S. Dekanić-Janoske** »Faktor časa v simultanem prevajanju«.

V prispevku »Beleške v konsekvativnem prevajanju« obravnava **J. Petković** zlasti praktično stran te vrste prevajanja. Nazorno prikaže načine in oblike zapisovanja beležk, simbolov, znakov in kratic, ki so dragoceno orodje konsekvativnega prevajalca.

V prispevku »Original – osnova dobrega ali slabega prevoda« se **M. Hajdin** loti ene osnovnih težav, s katero se srečujemo prevajalci – z neustreznim, pomanjkljivim ali celo nerazumljivim izvirnikom. Prispevek vsebuje vrsto primerov iz prakse pa tudi nasvete prevajalcem, kako naj se spoprimejo s slabo predlogo.

A. Omerza je prispeval razmišljanje o prevajalstvu in humanizaciji družbe, v katerem poudarja pomembno vlogo prevajalca v procesu humanizacije družbe. V procesu komuniciranja naj bi prevajalec s pravilno izbranim izrazjem spet vzpostavil ravnotežje med notranjim monologom in izgovorjenimi mislimi.

V. Papić posega na področje pomena združenj prevajalcev pri ohranjanju kulturne dediščine. Meni, da je prevajanje most, ki omogoča znanstveno in drugo komunikacijo med narodi. Osvetli tudi vlogo in naloge prevajalskih združenj.

H. Medeši, prevajalka v skupščini SAP Vojvodine, obravnava interakcijo med jezikovnimi sistemi dvojezičnih oseb in problem jezikovne interference. Najprej skuša opredeliti izraz dvojezičnosti in zato predstavi poglede različnih piscev na to sposobnost, nato pa spregovori še o vlogi interference pri dvojezičnih osebah, tj. o prenašanju prvin enega jezika v drug jezikovni sistem.

Prispevek »Besedotvorje in prevajanje« **M. Janeve** govori o t. i. lažnih parih v makedonskem in angleškem jeziku in za nazornejši prikaz dodaja precej primerov s tega področja.

O tehtnem prispevku **N. Strugarja** »Kako naj bo naš politični jezik v prevodu razumljiv?« smo govorili že v prejšnji številki **Mostov. B.**

Petrov, prevajalec iz Beograda, obravnava »Specifičnost prevajanja družbenopolitičnih besedil v ruščino«.

Področje frazeologizmov in njihovih prevodnih ekvivalentov z vidika makedonske, ruščine in srbohrvaščine obravnava **M. Najčevska-Sidorovska**. Članek »Prevajanje tehniške in znanstvene literature v Makedoniji« je prispeval **M. Dujmović** iz Skopja.

M. Parmaković v prispevku »Sodelovanje prevajalca z založnikom« poudarja, kako pomemben je znanstven postopek pri prevajanju strokovnih besedil, ki zahteva kar najtesnejšo povezavo med strokovnim redaktorjem, lektorjem in prevajalcem.

J. Karin, prevajalka v podjetju Feroelektro iz Sarajeva, črpa snov svojega prispevka o sodelovanju prevajalcev z nefilologi iz svojih dolgoletnih izkušenj pri prevajanju zunanjetrgovinskih besedil.

V. Perović obravnava nekatere leksikološke probleme prevajanja znanstvenih tehniških besedil iz francoščine.

V svojem prispevku »Prevajanje in poslovnost francoščina« **L. Monev** analizira znana vprašanja s tega področja: ali naj žrtvujemo prevod, da bi ostali zvesti originalu; kaj naj prevajamo: besede, sintaktične celote, stavke ali več stavkov skupaj; ali je prevajanje izključno lingvistično delo. Odgovore išče v zgledih prevodov bančniških in ekonomskih besedil iz francoščine.

O bančniškem izrazju govori tudi **L. Veličković** iz Novega Sada. V svojem prispevku se v glavnem osredotoči na francoske, angleške in nemške izraze v akreditivnem poslovanju.

I. Krasujuk iz Beograda poudarja v svojem prispevku o prevajanju v medicini, da sta težavnost in odgovornost stalni spremljevalki prevajanja medicinskih in farmakoloških besedil.

R. Vlahović posega na področje špediter-ske dejavnosti in njene terminologije.

O tem, kako so se v delovni organizaciji Energoinvest lotili izdelave terminoloških standardov, poroča **L. Alilović** iz Sarajeva.

V aktualnem in zanimivem prispevku »Prevajanje in računalnik – srečanje tretje stopnje« govori **M. Jovanović** o uvajanju raču-

nalnika v prevajanje. Omeni začetke t. i. avtomatskega prevajanja z računalnikom pred štiridesetimi leti, nato govori o uporabi računalnika (monitorjev, tiskalnikov, zunanjih spominskih enot) za lažje in hitrejšo prevajanje in predstavi še računalnikovo tretjo vlogo – uporabo za učenje prevajanja. Natančno predstavi predvsem to tretjo možnost uporabe računalnika in nas seznanja s programom »transl-1« za učenje prevajanja z uporabo

računalnika

V. Spasić v prispevku »Mikror računalniška obdelava besedila v prevajalski praksi« opisuje etape dela z računalnikom pri obdelavi besedila, od vnosa besedila v računalnik do tiskanja.

O prednostih prevajanja s pomočjo računalnika govori tudi **L. Vencl** iz Zagreba v prispevku »Kaj lahko računalnik stori za prevajalca?«

Uvodnik **Z. Jovanovića** v četrto številko revije **Prevodilac** obravnava perspektive in smernice razvoja Zveze znanstvenih in tehniških prevajalcev Srbije.

Članek »Primer v leksikografiji« **K. Jovanovića**, ki je objavljen v zaglavju **Človek in jezik**, poseže na področje enojezičnih slovarjev. Pisec oriše njihovo funkcijo in opozori na vrzel, ki jo čutimo glede takih slovarjev v naši leksikografiji.

A. Stojanović je prispeval razmišljanje o nedoločnih osebnih zaimkih v znanstvenem ruskem jeziku in o njihovih inačicah v srbohrvaščini. V zaglavju **Iz teorije in prakse prevajanja** sta objavljena članka »Slovnici problemi prevajanja« **R. Marojevića** in »Nekaj praktičnih vidikov prevajanja s pomočjo računalnika« **D. V. Veselinovića**.

V zaglavju **Prikazi in kritike** predstavlja **V. Pavlović** knjigo S. Inića »Ali govorite politično?«, v kateri pisec zelo kritično spregovori o našem političnem jeziku, njegovi hermetičnosti, sintaktični nelogičnosti in drugih pomanjkljivostih, ki po njegovem mnenju niso vedno le odsev pomanjkljive govorne kulture govorca, temveč včasih zavestno onemogočajo komunikacijo.

V **Kroniki** je predstavljeno mednarodno prevajalsko srečanje v Tetovu, ki je znano po svoji dolgi tradiciji. Poleg prevajalcev iz Jugoslavije, Velike Britanije, Italije, Sovjetske zveze in Češkoslovaške so s svojimi pesmimi sodelovali tudi pesniki iz Kitajske in iz afriških držav. Zaglavje vsebuje tudi poročilo o osemnajstem srečanju Evropskega lingvističnega

društva, ki je bilo v Toledu. Na tem pomembnem srečanju so brali svoje referate tudi strokovnjaki iz naše države. V letu 1985 je bilo še več strokovnih srečanj jezikoslovcev, med njimi petnajsto znanstveno srečanje slavistov v okviru »Vukovih dni« v Beogradu in Prištini, enajsti kongres Zveze slavističnih društev Jugoslavije na lganu in znanstveni posvet o računalniški obdelavi jezikovnih podatkov na Bledu, ki sta ga organizirala Institut Jožef Stefan in društvo za uporabno jezikoslovje Slovenije.

V zaglavju **Portreti prevajalcev** se tokrat srečamo z dr. Erosom Sequijem, pisateljem, znanstvenikom, novinarjem, publicistom in prevajalcem iz srbohrvaščine v italijanščino.

N. Sponza Mimica obuja spomine na partizanska leta na Visu, **B. Radusin** pa predstavlja prevajalsko službo v zunanjetrgovinski organizaciji Jugometal.

V zaglavju **Bibliografija** je tokrat objavljen seznam priročnikov teorije prevajanja (romanski jeziki).

Opozorimo tudi na glosar izrazov s področja elektrooptike, ki je objavljen v tej številki revije **Prevodilac**.

V **Informativnem biltenu** je govor o petindvajsetem jubileju Zveze znanstvenih in tehniških prevajalcev Srbije. Objavljen je tudi govor predsednika zveze na svečani skupščini.

M. D.

Д К Л М Н О П Р С Т У Ф Х Ц Ч Ш Щ Ъ Ы Э

М Н О П Р С Т У Ф Х Ц Ч Ш Щ Ъ Ы Ъ Ъ Ъ Ъ Ъ Ъ Ъ Ъ Ъ Ъ

Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Ρ Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω

فهم وكان لها ابن من هذيل وكان يدخل عليها رحلا فلما قارب الغلام ال
قال لها من هذا الرجل الداخل عليك قالت صاحب كان لايبك قال
عن رأيه عندك لاقتلك فلما وجع اليها تابط شرا اخبرته الخبر وقالت ان
الغلام مفرق بيني وبينك فاقتله قال سأفعل ذلك فمر به وهو يلعب مع الص
فقال له هلم اهب لك نبلا فمضي معه فتذمم من قتله ووهب له نبلا فلما
اليها تأبل شرا اخبرها فقالت انه والله شيطان من الشياطين والله ما ر

ν αὐτῶν τὴν πόλιν
ἀλλ' ἐπεὶ ἀναβαρ
όμενος παραδόντες
ἡλλαχόσε καὶ τῆς
τὰ τεῖχῃ· ἔξω γὰρ
ἦν τοὺς πελταστὰς
οἱ πελτασταὶ ὠκύνου
ἡ γὰρ ποτε καὶ ἐ
όντες ἀπέτειναν τ
ελταστῶν, ἐν μᾶλλον
τῆς βοηθήσαντες π
ντος τεῖχους, ἀκοι
ντες· ὥσθ' οἱ μὲν
ροβοῦντο τοὺς πελτα
ον ὁρμώμενοι σὺν
πν τῶν Κορινθίων
μην τῶν Λακεδαιμό
ο, ἔλθοιεν ἐπὶ σφῶ
ὁ Πραξιτέα τεῖχῃ.
ἰὲν πρὸς Σικυνῶνος
χισαν, τὸ δ' ἐφ' ὅ

א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ ל מ נ ס ע פ צ ק ר ש ת

這個先生有學問那個沒有○那麼樣的人到處都有○這
吃○你的褲子同我的一樣○這兩把刀子那一把好○一
條路那一條近○一樣近○你姓什麼○閣下貴姓○咱們
去了幾個人○他一個人去的○誰來了○你來見我有什
麼事情也沒有○那一位老爺死了○今道來的是那一隻
馬那一匹快○一樣快○我一卽人來的(我自己來的)○
今天回來他若今天不來呢那怎麼樣○有人說山西反了

چون تشون روم جزيره بريطانرا قتل
منقصی نشده بود دشمنی دیگر از
که اهل وحشی پیکت و اسکاٹ که
مردانه هجوم آورده جبعی را بکشتند
از ظلم و بیداد این طایفه کار بر
طوایف شمالی آلمان آنکل و سکسن
بحمایت و کمک آنان از شر وحشی

translation of a let
na, in Bologna, by
3:
received with great
is our Imperial Ly
py to think that yo
urties to the Cense
being my friend, a
stic, he is the brothe
who has a great na
s, and among the s